

2020 წლის მარტი

ევროპის სოციალური ქარტია

სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტის დასკვნები

2019

საქართველო

დასკვნების თარგმანი შესრულებულია ევროპის საბჭოს პროექტის „სოციალური და ეკონომიკური უფლებების დაცვის გაძლიერება საქართველოში“ ფარგლებში.

ტექსტმა შეიძლება გაიაროს რედაქტირება

სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტის ფუნქციაა, შეაფასოს სახელმწიფოებში არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა ევროპის სოციალურ ქარტიასთან. ეროვნულ ანგარიშებზე კომიტეტი იღებს დასკვნებს, ხოლო კოლექტიურ საჩივრებზე გამოსცემს გადაწყვეტილებებს.

დასკვნების შესავალში წარმოდგენილია ინფორმაცია აღნიშნული ხელშეკრულების შესახებ და განცხადებები განმარტებებთან დაკავშირებით, რომლებიც ფორმულირებულია კომიტეტის მიერ.¹

ევროპის სოციალური ქარტია (შესწორებული) საქართველოს მიერ რატიფიცირებულია 2005 წლის 22 აგვისტოს. მის განხორციელებაზე მე-12 ანგარიშის წარდგენის ბოლო ვადა იყო 2018 წლის 31 ოქტომბერი. ეს ანგარიში საქართველომ ევროპის საბჭოს წარუდგინა 2018 წლის 31 ოქტომბერს.

დოკუმენტი შეეხებოდა საქართველოს მიერ აღიარებულ დებულებებს ქვემოთ წარმოდგენილი მუხლებიდან, რომლებიც განეკუთვნება თემატურ ჯგუფს „ბავშვები, ოჯახები და მიგრანტები“. კერძოდ, ესენია:

- ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე (მუხლი 7);
- დასაქმებულ ქალთა დედობის დაცვის უფლება (მუხლი 8);
- ოჯახის სოციალური, იურიდიული და ეკონომიკური დაცვის უფლება (მუხლი 16);
- ბავშვებისა და ახალგაზრდების სოციალური, იურიდიული და ეკონომიკური დაცვის უფლება (მუხლი 17);
- მიგრანტ მუშაკთა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე (მუხლი 19);
- ოჯახური ვალდებულებების მქონე მუშაკთა თანაბარი შესაძლებლობებისა და თანაბარი მოპყრობის უფლება (მუხლი 27)
- უფლება საცხოვრებელ ადგილზე (მუხლი 31).

ზემოაღნიშნული ჯგუფიდან საქართველო აღიარებს ყველა დებულებას, გარდა შემდეგი მუხლებისა: 8§1, 2; 16; 17§2; 31.

საანგარიშო პერიოდი გაგრძელდა 2014 წლის 1 იანვრიდან 2017 წლის 31 დეკემბრამდე.

წინამდებარე თავი საქართველოს შესახებ მოიცავს 29 სიტუაციას, კერძოდ, შემდეგ საკითხებს:

- 5 დასკვნა შესაბამისობის შესახებ: მუხლები 8§3, 19§3, 19§5, 19§8 და 27§3;
- 19 დასკვნა შეუსაბამობის შესახებ: მუხლები 7§1, 7§2, 7§3, 7§4, 7§5, 7§6, 7§8, 7§9, 7§10, 8§4, 8§5, 17§1, 19§1, 19§4, 19§6, 19§10, 19§11, 27§1 და 27§2.

რაც შეეხება 7§7, 19§2, 19§7, 19§9 და 19§12 მუხლებთან დაკავშირებულ 5 სიტუაციას, კომიტეტს მათ შესაფასებლად დამატებითი ინფორმაცია სჭირდება. იგი მიიჩნევს, რომ საჭირო ინფორმაციის არარსებობა არღვევს ანგარიშგების ვალდებულებას, რომელიც

---

¹ კომიტეტის დასკვნები და სახელმწიფოების ანგარიშები ხელმისაწვდომია ევროპის საბჭოს ვებგვერდზე (www.coe.int/socialcharter).

საქართველოს ეკისრება შესწორებული ქარტიის თანახმად. შესაბამისად, მთავრობა ვალდებულია, მითითებულ მუხლებზე ინფორმაცია წარმოადგინოს საქართველოს მომდევნო ანგარიშში.

მომდევნო ანგარიშში შეეხება საქართველოს მიერ აღიარებულ დებულებებს ქვემოთ წარმოდგენილი მუხლებიდან, რომლებიც განეკუთვნება თემატურ ჯგუფს: „დასაქმება, სწავლება და თანაბარი შესაძლებლობები.“

- შრომის უფლება (მუხლი 1);
- პროფესიული ორიენტაციის უფლება (მუხლი 9);
- პროფესიული მომზადების უფლება (მუხლი 10);
- შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა დამოუკიდებლობის, სოციალური ინტეგრაციისა და საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის უფლება (მუხლი 15);
- სხვა მხარეთა ტერიტორიაზე შემოსავლიანი საქმიანობის განხორციელებაში ჩაბმის უფლება (მუხლი 18);
- ქალებისა და კაცების უფლება თანაბარ შესაძლებლობებზე (მუხლი 20);
- დაცვის უფლება დასაქმების შეწყვეტის შემთხვევებში (მუხლი 24);
- მუშაკთა მოთხოვნების დაცვის უფლება მათი დამსაქმებლის გაკოტრების შემთხვევაში (მუხლი 25).

ამ ანგარიშის წარდგენის ბოლო ვადა იყო 2019 წლის 31 დეკემბერი.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე
პუნქტი 1-დან 15 წლამდე ასაკის პირის დასაქმების აკრძალვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი მიუთითებს, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად, სამუშაოზე მიღების მინიმალური ასაკია 16 წელი. გამონაკლისის სახით, ამავე მუხლის მე-2 პუნქტი ითვალისწინებს 16 წლამდე არასრულწლოვნის დასაქმებას მისი კანონიერი წარმომადგენლის ან მზრუნველობის/მეურვეობის ორგანოს თანხმობით, თუ შესაბამისი შრომითი ურთიერთობა არ ეწინააღმდეგება არასრულწლოვნის ინტერესებს, ზიანს არ აყენებს მის ზნეობრივ, ფიზიკურ და გონებრივ განვითარებას, ასევე, მას არ უზღუდავს სავალდებულო დაწყებითი და საბაზისო განათლების მიღების უფლებასა და შესაძლებლობას. ამასთან, შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის მესამე პუნქტის თანახმად, 14 წლამდე არასრულწლოვანთან შრომითი ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს მხოლოდ სპორტის, ხელოვნების ან კულტურის სფეროში საქმიანობისთვის, ან სარეკლამო სამუშაოს შესასრულებლად.

წინა დასკვნაში კომიტეტმა დაადგინა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქართის მე-7 მუხლის პირველ პუნქტს, ვინაიდან 15 წლამდე ასაკის პირის დასაქმების აკრძალვა არ ვრცელდებოდა ყველა ეკონომიკურ სექტორსა და ეკონომიკური საქმიანობის ყველა ფორმაზე. კერძოდ, კომიტეტმა აღნიშნა, რომ საქართველოს კანონმდებლობა არ არეგულირებდა თვითდასაქმებას, შრომის კოდექსის შესაბამისი დებულებები კი მხოლოდ დასაქმებულებზე ვრცელდებოდა (კომიტეტის 2015 წლის დასკვნები).

წარმოდგენილი ანგარიში ამ საკითხზე არ შეიცავს დამატებით ინფორმაციას. კომიტეტი სხვა წყაროზე დაყრდნობით აღნიშნავს, რომ შრომის კოდექსის დებულებები არ ვრცელდება არაფორმალურ ეკონომიკაში დასაქმებულ ან ანაზღაურების გარეშე მომუშავე არასრულწლოვნებზე, ისევე, როგორც თვითდასაქმებულ ბავშვებზე (პირდაპირი მოთხოვნა (CEACR) - მიღებულია 2015 წელს, გამოქვეყნდა შრომის საერთაშორისო კონფერენციის 105-ე სესიაზე (2016 წელს), 1973 წლის კონვენცია მინიმალური ასაკის შესახებ No. 138).

კომიტეტი მიუთითებს, რომ 15 წლამდე ასაკის პირთა დასაქმების აკრძალვა ვრცელდება ეკონომიკის ყველა სექტორზე, სოფლის მეურნეობის ჩათვლით, ასევე, დასაქმების ყველა ადგილზე, მათ შორის, ოჯახურ საწარმოში/მეურნეობაში (დასკვნები I (1969), განცხადება მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის განმარტების შესახებ). იგი შეეხება ყველა ფორმის ეკონომიკურ საქმიანობას, მიუხედავად დასაქმებულის სტატუსისა (დასაქმებული; თვითდასაქმებული; ოჯახის დამხმარე, რომელიც უსასყიდლოდ მუშაობს და სხვა) (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §§27-28).

კომიტეტი მიუთითებს, რომ 2015 წლის დასკვნებში მან ითხოვა, მომდევნო ანგარიშში ქვეყანას წარმოედგინა განახლებული ინფორმაცია და სტატისტიკური მონაცემები 15 წლამდე პირთა დასაქმებაზე, კერძოდ, ქუჩებსა და სოფლის მეურნეობის სექტორში

მომუშავე არასრულწლოვნებზე.

ამ მხრივ, წარმოდგენილ ანგარიშში მითითებულია, რომ სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა 2015 წელს ჩაატარა ეროვნული კვლევა ბავშვთა შრომის შესახებ. კვლევის თანახმად, 5-დან 17 წლამდე პირთა დასაქმების მაჩვენებელი უტოლდებოდა 5.8%-ს. ბავშვთა შრომაში ჩართულ არასრულწლოვანთა ნახევარზე მეტი 5-დან 13 წლამდე ასაკის იყო (51.8%) და მათი 90.4% სოფლის მეურნეობის სექტორში გახლდათ დასაქმებული; 5-დან 17 წლამდე ასაკის ბავშვთა 5.2% ინდუსტრიულ სექტორში მუშაობდა, ხოლო 12.2% - მომსახურების სექტორში. კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, საოჯახო საქმეებში/ფერმაში ჩართულ ბავშვთა რაოდენობა (ოჯახურ საწარმოში/მეურნეობაში უსასყიდლოდ მომუშავე პირები), დაახლოებით, 8-ჯერ აღემატება ანაზღაურებად დასაქმებაში ჩართულ არასრულწლოვანთა რიცხვს (შესაბამისად, 87.0% და 10.5%). ბავშვის დასაქმების ძირითად მიზეზებს შორის იყო საოჯახო საწარმოს/მეურნეობის დახმარება და ოჯახის შემოსავლის გაზრდა.

იმის გათვალისწინებით, რომ შრომის კოდექსის დებულებები არ ვრცელდება არაფორმალურ ეკონომიკაში დასაქმებულ ან უსასყიდლოდ მომუშავე არასრულწლოვნებზე, ისევე, როგორც თვითდასაქმებულ ბავშვებზე, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას არსებული შეუსაბამობის შესახებ. ამასთან, 5-დან 13 წლამდე დასაქმებულ ბავშვთა რაოდენობის გათვალისწინებით და ხელმისაწვდომ მონაცემებზე დაყრდნობით, კომიტეტი ადგენს საქართველოში არსებული მდგომარეობის შეუსაბამობას ქარტიის მე-7 მუხლის პირველ პუნქტთან, ვინაიდან 15 წლამდე პირთა დასაქმების აკრძალვა არ ვრცელდება ეკონომიკის ყველა სექტორზე და ეკონომიკური საქმიანობის ყველა ფორმაზე.

კომიტეტმა წინა დასკვნაშიც მიუთითა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა ეწინააღმდეგებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის პირველ პუნქტს, რადგან 15 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანთა ყოველდღიური და ყოველკვირეული სამუშაო დრო იყო გადაჭარბებული და მსუბუქ სამუშაოდ ვერ ჩაითვლებოდა (2015 წლის დასკვნები).

რაც შეეხება 16 წლამდე პირის სამუშაო დროის დასაშვებ ხანგრძლივობას, წარმოდგენილი ანგარიშის თანახმად, 2013 წელს საქართველოს შრომის კოდექსში (საქართველოს ორგანული კანონი No. 729, 2013 წლის 12 ივნისი) შევიდა ცვლილებები არასრულწლოვნის სამუშაო დროის შესაზღუდად, რომელიც მანამდე კვირაში 41 საათს უტოლდებოდა. ამ მხრივ, შრომის კოდექსის მე-14 მუხლის მესამე პუნქტი ადგენს, რომ 14-დან 16 წლამდე არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს კვირაში 24 საათს.

კიდევ ერთი წყარო - შრომის სამინისტროს დებულება (თავი 300-7-1) - ითვალისწინებს არასრულწლოვანთა დასაქმებას გასართობ სექტორში, კერძოდ, მონაწილეობას ფილმში, ვიდეოში, სასცენო ან სხვა ცოცხალ წარმოდგენაში, რისთვისაც ნებართვა უნდა გაიცეს შრომის დეპარტამენტის სერტიფიკატის სახით (პირდაპირი მოთხოვნა (CEACR) - მიღებულია 2015 წელს, გამოქვეყნდა შრომის საერთაშორისო კონფერენციის 105-ე სესიაზე (2016 წელს), 1973 წლის კონვენცია მინიმალური ასაკის შესახებ No. 138). მე-5 წესის თანახმად, 16 წლამდე ასაკის არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა გასართობ სექტორში არ უნდა აღემატებოდეს დღეში 10 საათს. ეს მოიცავს ორსაათიან შესვენებას კვების, დასვენებისა და რეკრეაციისთვის.

კომიტეტი მიუთითებს თავის განცხადებაზე, რომელიც შეეხება მსუბუქი სამუშაოს მაქსიმალური ხანგრძლივობის განმარტებას და აღნიშნავს, რომ 15 წლამდე არასრულწლოვნებს, ასევე, მათ, ვისაც არ დაუსრულებია სავალდებულო განათლება, უფლება აქვთ, შეასრულონ მხოლოდ „მსუბუქი“ სამუშაო. სამუშაო არ ჩაითვლება მსუბუქად, თუ მისი ხანგრძლივობა აჭარბებს დასაშვებ მაქსიმალურ ზღვარს (*International Commission of Jurists (ICJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §§29-31). შესაბამისად, სახელმწიფოებს მოეთხოვებათ, დაადგინონ „მსუბუქი სამუშაოს“ შესრულების პირობები და მისი მაქსიმალური ხანგრძლივობა. რაც შეეხება სასწავლო სემესტრის განმავლობაში მუშაობას, კომიტეტის აზრით, სემესტრის მიმდინარეობისას 15 წლამდე ასაკის ბავშვის 20-25-საათიანი მუშაობა კვირაში (დასკვნები II, გვ. 32), ან 3-საათიანი დასაქმება სასკოლო დღის განმავლობაში, ეწინააღმდეგება ქარტიას (დასკვნები IV, გვ.54). კომიტეტი ასევე მიიჩნევს, რომ 14 წლამდე ასაკის ბავშვის შრომა კვირაში 24 და დღეში 10 საათამდე არ შეესაბამება ქარტიას (დასკვნები 2011, სომხეთი).

იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის თანახმად, 15 წლამდე ასაკის ბავშვებს შეუძლიათ მსუბუქი სამუშაოს შესრულება კვირაში 24 საათამდე, ხოლო გასართობ სექტორში - დღეში 10 საათამდე, კომიტეტი იმეორებს: აღნიშნული ვითარება არ შეესაბამება ქარტიას, რადგან 15 წლამდე ასაკის არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა (დღეში და კვირაში) აჭარბებს დასაშვებ მაქსიმალურ ზღვარს და ვერ ჩაითვლება მსუბუქ სამუშაოდ.

კომიტეტის თქმით, შრომის კოდექსი არ აკონკრეტებს 14 წლამდე ასაკის ბავშვთა სამუშაო დროის ხანგრძლივობას. შესაბამისად, იგი საქართველოს მიმართავს თხოვნით, რომ მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია 14 წლამდე ასაკის ბავშვთა სამუშაო დროის ხანგრძლივობაზე. მანამდე კი კომიტეტი თავს იკავებს აღნიშნულ საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან.

კომიტეტის 2015 წლის დასკვნების თანახმად, საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნებს, ვინაიდან საანგარიშო პერიოდში არ არსებობდა შრომის ინსპექცია, რომელიც ზედამხედველობას გაუწევდა არასრულწლოვანთა შრომის მარეგულირებელ დებულებათა პრაქტიკაში შესრულებას.

ამ მხრივ, წარმოდგენილ ანგარიშში მითითებულია, რომ 2006 წელს შრომის ინსპექციის გაუქმების შემდგომ, მთავრობამ, 2015 წლის მარტში ხელმოწერილი No. 81 გადაწყვეტილების საფუძველზე, ოკუპირებული ტერიტორიებიდან დევნილთა, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში შექმნა შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტი. დეპარტამენტმა განახორციელა საპილოტე პროგრამა, რომლის მიხედვითაც საწარმოების ან კომპანიების შემოწმება ნებადართულია მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით. ანგარიშის თანახმად, 2015-2017 წლის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში შემოწმდა 340 კომპანია. რაც შეეხება იძულებით შრომასა და შრომით ექსპლუატაციას, 2016 და 2017 წლებში შემოწმდა 206 კომპანია (14 შემთხვევაში - წინასწარი შეტყობინების გარეშე). ანგარიშის თანახმად, შრომის ინსპექტორებმა გამოსცეს 6460 რეკომენდაცია.

კომიტეტი სხვა წყაროზე დაყრდნობით აღნიშნავს, რომ 2017 წელს მთავრობამ პროკურატურაში შექმნა სპეციალური სამუშაო ჯგუფი, რომლის შემადგენლობაშიც არის შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის - ILO-ს მიერ მომზადებული 25 შრომის ინსპექტორი. სამუშაო ჯგუფის მიზანია მთავრობის შესაძლებლობებში იმ ხარვეზების გამოვლენა და გამოსწორება, რომლებიც უკავშირდება იძულებითი შრომისა და შრომითი ექსპლუატაციის სხვა ფორმების საწინააღმდეგო კანონთა აღსრულებას. შრომის მონიტორინგმა შემოწმების მიზნით 392 ადგილზე განახორციელეს ვიზიტი და ყველა შემთხვევაში წინასწარი შეტყობინების საფუძველზე. ამ ვიზიტების ფარგლებში არასრულწლოვანთა შრომის მარეგულირებელი კანონმდებლობის დარღვევის შემთხვევები არ გამოვლენილა (აშშ-ის შრომის დეპარტამენტი - 2017 წლის მიგნებები ბავშვთა შრომის უკიდურესი ფორმების შესახებ, საქართველო).

წარმოდგენილ ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საანგარიშო პერიოდის მიღმა ქვეყანამ მიიღო კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ (2018 წლის მარტი) და ორი დადგენილება საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების შესახებ (2018 წლის მარტი). ანგარიშის თანახმად, აღნიშნული კანონი და დადგენილებები ითვალისწინებს შრომის პირობების ინსპექტირებაზე დაწესებული შეზღუდვების მოხსნას, რათა საწარმოები და კომპანიები წელიწადში ერთხელ შეამოწმონ საფრთხის შემცველი, მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების კუთხით. შემოწმების მიზნით, ვიზიტები განხორციელდება კომპანიათა ყოველწლიური წინასწარი ჩამონათვალის მიხედვით, დამსაქმებლის წინასწარ შეტყობინების გარეშე და მოსამართლის მიერ გაცემული ნებართვის საფუძველზე. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს დეტალური მტკიცებულება, რომ შრომის პირობების ინსპექციის დეპარტამენტმა წინასწარი შეტყობინების გარეშე განახორციელა ვიზიტები შემოწმების მიზნით და, არასრულწლოვანთა შრომის მარეგულირებელი წესების შეუსრულებლობის შემთხვევებში, გამოიყენა სანქციები.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-7 მუხლის პირველი პუნქტით გარანტირებულ უფლებათა ეფექტიან დაცვას ვერ უზრუნველყოფს მხოლოდ კანონმდებლობის არსებობა: საჭიროა მისი ეფექტიანი გამოყენება პრაქტიკაში და მკაცრი ზედამხედველობა პროცესზე. ამ მხრივ, შრომის ინსპექცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §32).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომის ინსპექტორთა მანდატი გაფართოვდა, თუმცა ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია 15 წლამდე ბავშვების მიერ შესრულებული სამუშაოს ინსპექტირებაზე; ამასთან, საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა შემოწმებები წინასწარი შეტყობინების გარეშე. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას ამ საკითხთან მიმართებით არსებულ შეუსაბამობაზე, რადგან ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება არასრულწლოვანთა შრომის მარეგულირებელი წესების პრაქტიკაში განხორციელება, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ 2015 წლის დასკვნებში მან საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით, ჰქონდათ თუ არა საგანმანათლებლო და სოციალურ სამსახურებს ბავშვის მიერ

ოჯახში შესრულებულ სამუშაოზე მონიტორინგის კომპეტენცია. ვინაიდან აღნიშნულ საკითხზე ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი რაიმე ინფორმაცია, კომიტეტი კიდევ ერთხელ იმეორებს ამ კითხვას.

კომიტეტი მიუთითებს ზოგად შესავალში მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის შესახებ დასმულ ზოგად კითხვაზე.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის პირველ პუნქტს, რადგან:

- 15 წლამდე არასრულწლოვნის დასაქმების აკრძალვა არ ვრცელდება ეკონომიკის ყველა სექტორსა და ეკონომიკური საქმიანობის ყველა ფორმაზე;
- 15 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანს უფლება აქვს, გადაჭარბებული ხანგრძლივობით შეასრულოს მსუბუქი სამუშაო, რის გამოც ის ვერ ჩაითვლება მსუბუქ სამუშაოდ;
- ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება არასრულწლოვანთა შრომის მარეგულირებელი წესების პრაქტიკაში განხორციელება, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 2-დან 18 წლამდე ასაკის პირთა სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების აკრძალვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. მან 2011 წლის დასკვნებში აღნიშნა, რომ შრომის კოდექსის თანახმად, აკრძალულია 18 წლამდე პირთან შრომითი ხელშეკრულების გაფორმება სახიფათო ან მავნე სამუშაოს შესასრულებლად. კომიტეტმა ასევე აღნიშნა, რომ შრომის კოდექსი არ ითვალისწინებს რაიმე გამონაკლისს ამ აკრძალვასთან მიმართებით. კოდექსის თანახმად, ასევე „აკრძალულია 18 წლამდე პირებთან შრომითი ხელშეკრულების დადება სათამაშო ბიზნესთან, ღამის გასართობ დაწესებულებასთან, ეროტიკული და პორნოგრაფიული პროდუქციის, ფარმაცევტული და ტოქსიკური ნივთიერებების დამზადებასთან, გადაზიდვასა და რეალიზაციასთან დაკავშირებული სამუშაოების შესასრულებლად“. ამასთან, 2007 წლის მაისის ბრძანება No. 147/ნ შეიცავს მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების ჩამონათვალს, რომელიც აკრძალულია 18 წლამდე ახალგაზრდებისთვის (დასკვნები, 2015).

წინა დასკვნაში კომიტეტმა მიუთითა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეორე პუნქტს, ვინაიდან საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა ინსპექტირება, რომლითაც შემოწმდებოდა, თუ როგორ სრულდება პრაქტიკაში 18 წლამდე პირთა სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების აკრძალვა.

წარმოდგენილ ანგარიშში მითითებულია, რომ 2006 წელს შრომის ინსპექციის გაუქმების შემდგომ, მთავრობამ, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში 2015 წლის მარტში ხელმოწერილი No. 81 გადაწყვეტილების საფუძველზე, შექმნა შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტი. ამ უწყებამ განახორციელა საპილოტე პროგრამა, რომლის მიხედვითაც, საწარმოების ან კომპანიების შემოწმება ნებადართულია მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით. ანგარიშის თანახმად, 2015-2017 წლის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში შემოწმდა 340 კომპანია. რაც შეეხება იძულებით შრომასა და შრომით ექსპლუატაციას, 2016 და 2017 წლებში შემოწმდა 206 კომპანია (14 შემთხვევაში - წინასწარი შეტყობინების გარეშე). ანგარიშის თანახმად, შრომის ინსპექტორებმა გამოსცეს 6460 რეკომენდაცია.

სხვა წყაროზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველოში სახიფათო შრომაში ჩართულია 5-დან 17 წლამდე ასაკის 15.6 ათასი ბავშვი (არასრულწლოვანთა შრომაში ჩართული ბავშვების 63.9% და დასაქმებული ბავშვების 46.4%) და მათი უმრავლესობა (9.0 ათასი ბავშვი) ღამით მუშაობს. სახიფათო შრომაში ჩართული ბავშვების 35.2% (5.5 ათასი ბავშვი) დასაქმებულია არაჯანსაღ გარემოში, 24.5% კი სამუშაოზე მძიმე ტვირთს ეზიდება. ამასთანავე, ბავშვები შრომობენ ხანგრძლივი სამუშაო საათებით (8.7%), იყენებენ დანადგარებს/მძიმე ტექნიკას (9.1%), ან აქვთ სახიფათო პროფესია/დაკავებული პოზიცია (12.7% (ILO, საექსტატი, ბავშვთა შრომის ეროვნული კვლევა, 2015, საქართველო).

კომიტეტი წარმოდგენილ ანგარიშზე დაყრდნობით აღნიშნავს, რომ საანგარიშო პერიოდის მიღმა ქვეყანამ მიიღო კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ (2018 წლის მარტი) და ორი დადგენილება საფრთხის შემცველი მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების შესახებ (2018 წლის მარტი). ანგარიშის თანახმად, კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ ადგენს სანქციათა სპეციალურ სისტემას, რომელიც შედის შრომის ინსპექციის კომპეტენციებში და მოიცავს გაფრთხილებებს, ფინანსურ სანქციებსა და სამუშაო პროცესის შეჩერებას. კომიტეტი ასევე ითვალისწინებს, რომ ანგარიშზე დაყრდნობით, აღნიშნული კანონი და დადგენილებები ითვალისწინებს შრომის პირობების ინსპექტირებაზე დაწესებულ შეზღუდვათა მოხსნას, რათა საწარმოები და კომპანიები წელიწადში ერთხელ შემოწმდნენ საფრთხის შემცველი, მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების კუთხით. შემოწმების მიზნით, ვიზიტები განხორციელდება კომპანიათა ყოველწლიური წინასწარი ჩამონათვალის მიხედვით, დამსაქმებლის წინასწარ შეტყობინების გარეშე და მოსამართლის მიერ გაცემული ნებართვის საფუძველზე. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს დეტალური მტკიცებულება, რომ შრომის პირობების ინსპექციის დეპარტამენტმა წინასწარი შეტყობინების გარეშე ჩაატარა შემოწმებები, ხოლო ისეთ შემთხვევებში, სადაც დაირღვა 18 წლამდე ასაკის ბავშვებისა და ახალგაზრდების სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების აკრძალვა, გამოიყენა სანქციები.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ქართული გარანტირებულ უფლებათა ეფექტიან დაცვას ვერ უზრუნველყოფს მხოლოდ კანონმდებლობის არსებობა: საჭიროა მისი ეფექტიანი გამოყენება პრაქტიკაში და მკაცრი ზედამხედველობა პროცესზე. ამ მხრივ, შრომის ინსპექცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §32).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომის ინსპექტორთა მანდატი გაფართოვდა, თუმცა ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია 18 წლამდე ასაკის ახალგაზრდების სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების ინსპექტირებაზე; ამასთან, საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა შემოწმებები წინასწარი შეტყობინების გარეშე. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას ამ საკითხთან მიმართებით არსებულ შეუსაბამობაზე, რადგან ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება 18 წლამდე პირთა სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვა, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართულის მე-7 მუხლის მეორე პუნქტს, ვინაიდან:

- ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება 18 წლამდე პირთა სახიფათო ან არაჯანმრთელ სამუშაოზე დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვა, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით

ჩატარდა.

მუხლი 7 - ბავშვების და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 3 – იმ ბავშვთა დასაქმების აკრძალვა, რომელთაც არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. წინა დასკვნაში იგი მიუთითებდა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის მესამე პუნქტს, ვინაიდან იმ ბავშვთა ყოველდღიური და ყოველკვირეული სამუშაო დრო, რომელთაც არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება, იყო გადაჭარბებული და ვერ ჩაითვლებოდა მსუბუქ სამუშაოდ (კომიტეტის დასკვნები, 2015).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველოში სავალდებულო განათლების შესახებ კანონმდებლობა ადგენს, რომ ბავშვებმა სკოლაში უნდა იარონ 16 წლის ასაკამდე.

კომიტეტი მიუთითებს თავის დასკვნაზე მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის შესახებ, სადაც აღნიშნულია, რომ შრომის კოდექსის მე-4 მუხლი ითვალისწინებს 14-დან 16 წლამდე არასრულწლოვნის დასაქმებას მისი კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობით, თუ შესაბამისი შრომითი ურთიერთობა არ ეწინააღმდეგება არასრულწლოვნის ინტერესებს, ზიანს არ აყენებს მის ზნეობრივ, ფიზიკურ და გონებრივ განვითარებას და არ უზღუდავს განათლების მიღების უფლებასა და შესაძლებლობას. კომიტეტმა ასევე აღნიშნა, რომ ამავე კოდექსის მე-14 მუხლის მესამე პუნქტის თანახმად, 14-დან 16 წლამდე არასრულწლოვნის სამუშაო დრო არ უნდა აღემატებოდეს კვირაში 24 საათს. კომიტეტმა დამატებით მიუთითა, რომ 16 წლამდე არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა გასართობ სექტორში არ უნდა აჭარბებდეს დღეში 10 საათს. ეს მოიცავს ორსაათიან შესვენებას კვების, დასვენებისა და რეკრეაციისთვის.

კომიტეტი მიუთითებს თავის დასკვნაზე მე-7 მუხლის პირველი პუნქტის შესახებ, სადაც აღნიშნულია, რომ 14 წლამდე არასრულწლოვანთან შრომითი ხელშეკრულება შეიძლება დაიდოს მხოლოდ სპორტის, ხელოვნების ან კულტურის სფეროში საქმიანობისთვის, ანდა სარეკლამო სამუშაოს შესასრულებლად. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომის კოდექსი არ აკონკრეტებს 14 წლამდე ბავშვთა სამუშაო დროის ხანგრძლივობას. იგი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, რომ მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია 14 წლამდე პირთა სამუშაო დროის ხანგრძლივობაზე. მანამდე კი კომიტეტი თავს იკავებს ამ საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან.

კომიტეტი ითვალისწინებს მსუბუქი სამუშაოს დასაშვები ხანგრძლივობის პრინციპებს, რომლებიც მითითებულია მე-7 მუხლის პირველ პუნქტში, და ასკვნის: იმ ბავშვთა ყოველდღიური და ყოველკვირეული სამუშაო დრო, რომელთაც სავალდებულო განათლება არ დაუსრულებიათ, გადაჭარბებულია და ასეთი შრომა ვერ ჩაითვლება მსუბუქ სამუშაოდ. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას შეუსაბამობაზე.

წინა დასკვნაში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: მოიცავს თუ არა მუშაობისგან დასვენების პერიოდი ორ თანმიმდევრულ კვირას ზაფხულის არდადეგების

განმავლობაში? მან ასევე მოითხოვა ინფორმაცია დასვენების პერიოდებზე სხვა სასკოლო არდადეგების დროს.

კომიტეტის თანახმად, იმისათვის, რომ ბავშვებმა შეძლონ განათლების სარგებლის სრულად მიღება, სახელმწიფო მხარეები ვალდებული არიან, მათთვის უზრუნველყონ სავალდებულო და უწყვეტი დასვენება სასკოლო არდადეგების პერიოდში. მისი ხანგრძლივობა უნდა იყოს არანაკლებ 2 კვირა საზაფხულო არდადეგების დროს. ამასთან, აკადემიური წლის განმავლობაში ამ მოთხოვნასთან შესაბამისობის შეფასება ითვალისწინებს შემდეგ საკითხებს: არდადეგების ხანგრძლივობა და განაწილება; როდის არის გათვალისწინებული დასვენების უწყვეტი პერიოდი; მსუბუქი სამუშაოს არსი და ხანგრძლივობა; და შრომის ინსპექციის ზედამხედველობის ეფექტიანობა (2011 წლის დასკვნები, განცხადება მე-7 მუხლის მესამე პუნქტის განმარტების შესახებ).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ანგარიშში არ არის მითითებული, აქვს თუ არა ბავშვს უფლება, საზაფხულო არდადეგების დროს სამუშაოსგან დაისვენოს არანაკლებ ორი თანმიმდევრული კვირის განმავლობაში. შესაბამისად, იგი იმეორებს წინა დასკვნებში დასმულ შეკითხვას და, ამ ინფორმაციის მიღებამდე, თავს იკავებს საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან.

წინა დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის მესამე პუნქტს, ვინაიდან საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა ინსპექტირება იმ ბავშვთა შრომის პირობების შესამოწმებლად, რომელთაც არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება (2015 წლის დასკვნები).

კომიტეტი მიუთითებს, რომ ქარტიით გარანტირებულ უფლებათა ეფექტიან დაცვას ვერ უზრუნველყოფს მხოლოდ კანონმდებლობის არსებობა: საჭიროა მისი ეფექტიანი გამოყენება პრაქტიკაში და მკაცრი ზედამხედველობა პროცესზე. ამ მხრივ, შრომის ინსპექცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §32).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ 2006 წელს შრომის ინსპექციის გაუქმების შემდგომ, მთავრობამ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში შექმნა შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტი. თუმცა, ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია იმ ბავშვთა მუშაობის ინსპექტირებაზე, რომელთაც ჯერ არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება; ამასთან, საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა შემოწმებები წინასწარი შეტყობინების გარეშე. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას ამ საკითხთან მიმართებით არსებულ შეუსაბამობაზე, რადგან ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება იმ ბავშვთა დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვა, რომელთაც ჯერ არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-

7 მუხლის მესამე პუნქტს, ვინაიდან:

- იმ ბავშვთა ყოველდღიური და ყოველკვირეული სამუშაო დრო, რომელთაც არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება, გადაჭარბებულია და ასეთი შრომა ვერ ჩაითვლება მსუბუქ სამუშაოდ;
- ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება იმ ბავშვთა დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვა, რომელთაც ვერ არ დაუსრულებიათ სავალდებულო განათლება, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

მუხლი 7 - ბავშვების და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 4 – სამუშაო საათები

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი აღნიშნავს, რომ 2013 წელს საქართველოს შრომის კოდექსში შევიდა ცვლილებები (საქართველოს 2013 წლის 12 ივნისის ორგანული კანონი No. 729) არასრულწლოვნის სამუშაო დროის შესაზღუდად, რომელიც მანამდე კვირაში 41 საათს უტოლდებოდა. ამ მხრივ, შრომის კოდექსის მე-14 მუხლის მესამე პუნქტი ადგენს, რომ 16-დან 18 წლამდე არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს კვირაში 36 საათს.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ 16 წლამდე პირთა სამუშაო დროის შეზღუდვა დღეში 8 საათით და კვირაში 40 საათით ეწინააღმდეგება ქარტიის მე-7 მუხლს (დასკვნები XI – 1 (1991), ნიდერლანდები). თუმცა, 16 წელს ზემოთ პირების შემთხვევაში, ასეთი შეზღუდვები შეესაბამება აღნიშნულ მუხლს (2001 წლის დასკვნები, იტალია).

საქართველოს შრომის კოდექსის მე-14 მუხლის მესამე პუნქტი ადგენს, რომ „16-დან 18 წლამდე არასრულწლოვნის სამუშაო დროის ხანგრძლივობა არ უნდა აღემატებოდეს კვირაში 36 საათს“. შესაბამისად, კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში ამ კუთხით არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის მეოთხე პუნქტს.

კომიტეტი წინა დასკვნებში უთითებდა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის მეოთხე პუნქტს, ვინაიდან საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა შემოწმება 18 წლამდე ახალგაზრდების სამუშაო საათებზე მონიტორინგისთვის, რომელთაც სავალდებულო განათლება დაასრულეს.

რაც შეეხება შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტის საქმიანობას, კომიტეტი მიუთითებს თავის დასკვნაზე ქარტიის მე-7 მუხლის პირველ პუნქტთან დაკავშირებით.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ ქარტიით გარანტირებული უფლებების ეფექტიან დაცვას ვერ

უზრუნველყოფს მხოლოდ კანონმდებლობის არსებობა: საჭიროა მისი ეფექტიანი გამოყენება პრაქტიკაში და მკაცრი ზედამხედველობა პროცესზე. ამ მხრივ, შრომის ინსპექცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §32).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ 2006 წელს შრომის ინსპექციის გაუქმების შემდგომ, მთავრობამ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროში შექმნა შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტი. თუმცა, ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია 18 წლამდე ასაკის პირთა მიერ შესრულებული სამუშაოს ინსპექტირებაზე, რომელთაც დაასრულეს სავალდებულო განათლება; ამასთან, საანგარიშო პერიოდში არ ჩატარებულა შემოწმებები წინასწარი შეტყობინების გარეშე. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს დასკვნას ამ საკითხთან მიმართებით არსებულ შეუსაბამობაზე, რადგან ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება, თუ როგორ ხორცილდება პრაქტიკაში 18 წლამდე ასაკის სავალდებულო განათლებამიღებულ პირთა დასაქმების რეგულაციები, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეოთხე პუნქტს, ვინაიდან ინსპექტირებები, რომლებითაც მოწმდება, თუ როგორ ხორციელდება პრაქტიკაში 18 წლამდე ასაკის სავალდებულო განათლებამიღებულ პირთა დასაქმების რეგულაციები, იყო უაღრესად ლიმიტირებული და საანგარიშო პერიოდში მხოლოდ დამსაქმებლის თანხმობით ჩატარდა.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 5 – სამართლიანი ხელფასი

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. 2015 და 2017 წლების დასკვნებში იგი აღნიშნავდა, რომ მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის მეხუთე პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ახალგაზრდა დასაქმებულთა ხელფასები სამართლიანია.

ახალგაზრდა დასაქმებულები

2015 და 2017 წლების დასკვნებში კომიტეტმა ითხოვა ინფორმაცია იმ მინიმალურ ხელფასებზე, რომლებსაც პრაქტიკაში იღებენ ანგარიშში მითითებულ ეკონომიკურ სფეროებში დასაქმებული ახალგაზრდები.

წინა ანგარიშების მსგავსად, დოკუმენტში მითითებულია, რომ პრეზიდენტის N351 განკარგულების თანახმად, კერძო სექტორში მინიმალური ხელფასი შეადგენს 20 ლარს (6,09 ევრო), ხოლო N 43 განკარგულების თანახმად, საჯარო სექტორში მინიმალური ხელფასი 135 ლარია (41,13 ევრო). ანგარიშში მითითებულია, რომ პრაქტიკაში მინიმალური ხელფასები გაცილებით მაღალია; ასევე ნათქვამია, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის თანახმად, ხელფასის რაოდენობა განისაზღვრება დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის შეთანხმების საფუძველზე. თუ დასაქმებული მიიჩნევს, რომ მისი უფლებები დაირღვა, შეუძლია, მიმართოს სასამართლოს. რაც შეეხება სტატისტიკურ ინფორმაციას ხელფასების შესახებ, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ სტატისტიკის ეროვნული სამსახური არ აღრიცხავს მონაცემებს ხელფასების შესახებ.

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტმა მოითხოვა ინფორმაცია საქართველოს შრომის ბაზრის ფორმირების სახელმწიფო სტრატეგიასა და მისი რეალიზაციის სამოქმედო გეგმაზე 2015-2018 წლებისთვის, რომელიც ასევე ითვალისწინებდა მინიმალური ხელფასის რეფორმას. ანგარიში არ შეიცავს რაიმე ინფორმაციას ამ საკითხზე.

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტი ხაზგასმით მიუთითებდა, რომ ქარტიის მე-7 მუხლის მეხუთე პუნქტთან შესაბამისობის შესაფასებლად, იგი ითხოვდა ინფორმაციას მინიმალურ ხელფასებზე, რომლებსაც პრაქტიკაში იღებენ ანგარიშში მითითებულ ეკონომიკურ სფეროებში დასაქმებული ახალგაზრდები. ამ საკითხზე ინფორმაცია არ არის წარმოდგენილი ანგარიშში: კომიტეტის თქმით, დოკუმენტი კვლავაც არ შეიცავს მონაცემებს იმ მინიმალურ ხელფასებზე, რომლებსაც პრაქტიკაში იღებენ სხვადასხვა ეკონომიკურ სფეროში დასაქმებული ახალგაზრდები, რათა ისინი შეადაროს შესაბამის მაჩვენებელს (საშუალო ხელფასს). ამრიგად, კომიტეტი კვლავ მიუთითებს ქარტიასთან შეუსაბამობაზე, ვინაიდან არ დადგენილა ახალგაზრდა დასაქმებულთა მინიმალური ხელფასის სამართლიანობა.

შეგირდები

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა ითხოვა ინფორმაცია იმ მინიმალურ ხელფასებზე,

რომლებსაც იღებენ შეგირდები. წინა ანგარიშების მსგავსად, დოკუმენტში აღნიშნულია, რომ შეგირდების ანაზღაურება უტოლდება იმ პირის ყოველთვიურ ხელფასს, რომელიც დასაქმებულია ასეთსავე პოზიციაზე. ამ მხრივ, კომიტეტმა კიდევ ერთხელ აღნიშნა, რომ ქარტიის მე-7 მუხლის მეხუთე პუნქტთან შესაბამისობის შესაფასებლად, კომიტეტმა მოითხოვა ინფორმაცია შეგირდების ხელზე ასაღებ ანაზღაურებაზე (საპენსიო შენატანების გამოკლებით) შეგირდობის დასაწყისში და დასრულებისას. ვინაიდან საქართველოს მთავრობას ამ კითხვაზე პასუხი არ გაუცია, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ არ არის დადგენილი, შეგირდთა მინიმალური ხელფასის სამართლიანობა.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის მეხუთე პუნქტს, ვინაიდან:

- არ დადგენილა ახალგაზრდა დასაქმებულთა ხელფასის სამართლიანობა.
- არ დადგენილა შეგირდთა ხელფასის სამართლიანობა.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 6 – პროფესიულ მომზადებაზე დახარჯული დროის მიჩნევა სამუშაო დღის ნაწილად

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. 2011 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ მე-7 მუხლის მეექვსე პუნქტის თანახმად, ჩვეულებრივი სამუშაო დღის განმავლობაში ახალგაზრდების მიერ პროფესიულ მომზადებაზე დახარჯული დრო უნდა ჩაითვალოს სამუშაო დღის ნაწილად. ასეთი მომზადება, არსებითად, დასაქმებულის თანხმობის საფუძველზე უნდა განხორციელდეს და უკავშირდებოდეს ახალგაზრდის საქმიანობას. ამრიგად, მომზადებაზე დახარჯული დრო უნდა ანაზღაურდეს ჩვეულებრივი სამუშაო დროის მსგავსად და დასაქმებულს არ ევალება ტრენინგზე დახარჯული დროის ანაზღაურება, რაც, შედეგად, გაზრდიდა ნამუშევარი საათების საერთო რაოდენობას. კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: მიიჩნევა თუ არა პროფესიულ მომზადებაზე დახარჯული დრო სამუშაო დღის ნაწილად საქართველოში?

წინა ანგარიშის მსგავსად, დოკუმენტში მითითებულია, რომ შრომის კოდექსის თანახმად, კვალიფიკაციის ამაღლების, პროფესიული გადამზადების ან სწავლის დროს შრომითი ურთიერთობები ჩერდება წელიწადში არაუმეტეს 30 კალენდარული დღით. ანგარიშის თანახმად, ხუთ წელიწადში ერთხელ საჯარო მოხელეს შეუძლია, ისარგებლოს სამ თვემდე სასწავლო შვებულებით, რომლის მიზანია კვალიფიკაციის ამაღლება. ასეთი შვებულებისას საჯარო მოხელეებს ხელფასი უნარჩუნდებათ.

ანგარიშში წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, კომიტეტი განმეორებით აღნიშნავს, რომ ვინაიდან პროფესიული მომზადებისას შრომითი ხელშეკრულების მოქმედება ჩერდება, მასზე დახარჯული დრო არ მიიჩნევა სამუშაო დღის ნაწილად და არ ანაზღაურდება. კომიტეტის აზრით, არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეექვსე პუნქტს, ვინაიდან პროფესიულ მომზადებაზე დახარჯული დრო არ მიიჩნევა სამუშაო დღის ნაწილად.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეექვსე პუნქტს, ვინაიდან პროფესიულ მომზადებაზე დახარჯული დრო არ მიიჩნევა სამუშაო დღის ნაწილად.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 7 – ყოველწლიური ანაზღაურებადი შვებულება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

2011 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ მე-7 მუხლის მეშვიდე პუნქტის თანახმად, „18 წლამდე ასაკის პირებს უნდა ჰქონდეთ უფლება ყოველწლიურ მინიმუმ ოთხკვირიან ანაზღაურებად შვებულებაზე“. აღნიშნულ შემთხვევაში ვრცელდება ისეთივე პირობები, როგორც დაწესებულია სრულწლოვან პირებთან მიმართებით (მე-2 მუხლის მესამე პუნქტი). მაგალითად, 18 წლამდე ასაკის პირებს არ უნდა ჰქონდეთ ყოველწლიურ ანაზღაურებად შვებულებაზე უარის თქმის შესაძლებლობა; შვებულების, ავადმყოფობის, ან უბედური შემთხვევის დროს, მათ უნდა შეეძლოთ შვებულების დაკარგული ნაწილის სხვა დროს აღება.

ანგარიში არ შეიცავს მკაფიო პასუხს ამ კითხვაზე. მასში მითითებულია მხოლოდ ის, რომ საქართველოს შრომის კოდექსის თანახმად, „თუ დასაქმებულისთვის მიმდინარე წელს ანაზღაურებადი შვებულების მიცემამ შეიძლება სამუშაო პროცესის ნორმალურად წარმართვაზე უარყოფითი გავლენა მოახდინოს, დასაქმებულის თანხმობით, დასაშვებია შვებულების მომდევნო წლისთვის გადატანა; არასრულწლოვნის ანაზღაურებადი შვებულების მომდევნო წლისთვის გადატანა აკრძალულია“ (25-ე მუხლის პირველი პუნქტი). კანონი არ ითვალისწინებს რაიმე დებულებას ამგვარი შვებულების ანაზღაურებასთან მიმართებით. ამასთან, ანგარიშში მითითებულია, რომ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის 2009 წლის 20 თებერვლის N87/5 ბრძანების თანახმად („დროებითი შრომისუუნარობის გამო დახმარების დანიშვნისა და გაცემის წესის დამტკიცების თაობაზე“), „შვებულებაში ყოფნისას დროებითი შრომისუუნარობის დაწყების შემთხვევაში, დროებითი შრომისუუნარობის გამო დახმარება გაიცემა დროებითი შრომისუუნარობის მთელ პერიოდზე. ამ შემთხვევაში, შვებულების დღეები გადაიწევის საავადმყოფო ფურცელში მითითებული დღეების რაოდენობით“ (მე-4 მუხლის მეექვსე პუნქტი). კომიტეტი კვლავ მიმართავს საქართველოს მთავრობას ამ კითხვით და, შესაბამისი ინფორმაციის მიღებამდე, თავს იკავებს საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან. კომიტეტის განცხადებით, თუ კითხვას პასუხი არ გაეცემა, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ 18 წლამდე ასაკის ახალგაზრდებს აქვთ ყოველწლიური შვებულებით სარგებლობის უფლება, სამართლიანი ანაზღაურებით.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ ქართული გარანტირებულ უფლებათა ეფექტიან დაცვას ვერ უზრუნველყოფს მხოლოდ კანონმდებლობის არსებობა: საჭიროა მისი ეფექტიანი გამოყენება პრაქტიკაში და მკაცრი ზედამხედველობა პროცესზე. შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია შემდეგ საკითხებზე: შესაბამისი ორგანოების მიერ განხორციელებული მონიტორინგი, გამოვლენილ დარღვევათა რაოდენობა და არსი, ასევე, სანქციები, რომლებიც დაწესდა ანაზღაურებადი

ყოველწლიური შვებულების რეგულაციათა დარღვევის გამო.

დასკვნა

შესაბამისი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს ამ საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 8 – ღამის სამუშაოებზე დასაქმების აკრძალვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ანგარიშის თანახმად, აკრძალულია ღამის სამუშაოებზე არასრულწლოვნის დასაქმება (ღამის 10 საათიდან დილის 6 საათამდე), მისი თანხმობის გარეშე.

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა კიდევ ერთხელ მიმართა საქართველოს მთავრობას კითხვით: შეუძლია თუ არა დამსაქმებელს 18 წლამდე ასაკის პირის დასაქმება ღამის სამუშაოებზე, თუ იგი გამოთქვამს თანხმობას, ან შრომის კოდექსის მე-18 მუხლში მითითებული გამონაკლისი, რომელიც თანხმობას მოითხოვს, ვრცელდება თუ არა მხოლოდ 3 წლამდე ასაკის ბავშვის მომვლელსა ან შეზღუდული შესაძლებლობის მქონე პირზე? ანგარიშში არაფერია ნათქვამი ამ საკითხზე. კომიტეტი იმეორებს კითხვას და პასუხის მიღებამდე თავს იკავებს პოზიციის დაფიქსირებისგან. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ამ კითხვაზე პასუხის არარსებობის პირობებში, შეუძლებელი იქნება დასკვნის გამოტანა, რომ ღამის სამუშაოებზე დასაქმების აკრძალვა ეფექტიანად არის გარანტირებული.

კომიტეტმა მიიჩნია, რომ გარკვეულ პროფესიებთან მიმართებით შესაძლებელია გამონაკლისის დაშვება, თუ: ეს ცალსახად არის გათვალისწინებული ეროვნულ კანონმდებლობაში, საჭიროა კონკრეტული ეკონომიკური სექტორის სათანადოდ ფუნქციონირებისათვის და დაბალია იმ ახალგაზრდა დასაქმებულთა რიცხვი, რომელთაც ეს გამონაკლისი შეეხებათ (დასკვნები XVII-2 (2005) მალტა). 2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა იკითხა: მოქმედებს თუ არა ამგვარი გამონაკლისები გარკვეულ პროფესიებთან მიმართებით და რა რაოდენობის ახალგაზრდა დასაქმებულებზე არ ვრცელდება ღამით მუშაობის აკრძალვა? ანგარიში არ შეიცავს პასუხს აღნიშნულ კითხვაზე. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას კიდევ ერთხელ მიმართავს ამ კითხვით და, პასუხის მიღებამდე, თავს იკავებს პოზიციის გამოხატვისგან. მისი თქმით, ამ კითხვაზე პასუხის არარსებობის პირობებში, შეუძლებელი იქნება დასკვნის გამოტანა, რომ ღამის სამუშაოებზე დასაქმების აკრძალვა ეფექტიანად არის გარანტირებული.

2011 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტმა მოითხოვა ინფორმაცია შრომის ინსპექციის საქმიანობაზე, რომელიც მოიცავს ზედამხედველობას პრაქტიკაში არსებულ სიტუაციაზე. ანგარიში ამ საკითხზე ინფორმაციას არ შეიცავს. საქართველოს მიერ წინა ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, შრომის ინსპექცია 2006 წელს გაუქმდა. მას შემდეგ, მთავრობას არ აქვს შრომის ინსპექციის ფუნქციონირებადი მექანიზმი, რომლითაც მონიტორინგს გაუწევს და შეამოწმებს ბავშვთა შრომის მარეგულირებელი კანონების აღსრულებას, მათ შორის, წინასწარი შეტყობინების გარეშე ინსპექტირებით. 2015 წლის მარტში ხელი მოეწერა პრემიერმინისტრის N81 განკარგულებას, რომლის საფუძველზეც შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალურ საკითხთა სამინისტროში შეიქმნა შრომის

პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტი.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჭიროა პრაქტიკაში არსებული მდგომარეობის რეგულარული მონიტორინგი. მისი აზრით, შრომის ინსპექცია გადამწყვეტ როლს ასრულებს ქარტიის მე-7 მუხლის ეფექტიან განხორციელებაში (*International Commission of Jurists (CIJ) v. Portugal*, საჩივარი No. 1/1998, 1999 წლის 9 სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §32). კომიტეტის მითითებით, წარმოდგენილი ინფორმაციის საფუძველზე არ დგინდება, რომ საქართველოში არსებობს შრომის ინსპექტირების ქმედითი და ეფექტიანი სისტემა, რომელიც მონიტორინგს უწევს 18 წლამდე პირთა ღამის სამუშაოებზე დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვას.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის მერვე პუნქტს, რადგან არ დადგენილა, რომ არსებობს შრომის ინსპექტირების ქმედითი და ეფექტიანი სისტემა, რომელიც მონიტორინგს უწევს 18 წლამდე პირთა ღამის სამუშაოებზე დასაქმების პრაქტიკაში აკრძალვას.

მუხლი 7 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 9 – რეგულარული სამედიცინო შემოწმება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. მან მოითხოვა ინფორმაცია საწყისი და პერიოდული სამედიცინო შემოწმებებისა და მათი პერიოდულობის შესახებ. ამ მხრივ, ანგარიში რაიმე ინფორმაციას არ შეიცავს. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-7 მუხლის მეცხრე პუნქტის თანახმად, 18 წლამდე ასაკის პირებზე, რომლებიც დასაქმებულნი არიან ეროვნული კანონებითა და წესებით განსაზღვრულ სამუშაოებზე, ვრცელდება სავალდებულო რეგულარული სამედიცინო შემოწმებები. აღნიშნული მოვალეობა მოიცავს სრულ სამედიცინო შემოწმებას სამსახურში აყვანისას და რეგულარულ შემოწმებებს შემდგომ პერიოდში (დასკვნები XIII-1 (1993) შვედეთი). მათ შორის ინტერვალის არ უნდა იყოს ზედმეტად ხანგრძლივი. ამ მხრივ, კომიტეტმა სამწლიანი ინტერვალის ზედმეტად ხანგრძლივად მიიჩნია (2011 წლის დასკვნები, ესტონეთი). ანგარიში არ შეიცავს შესაბამის ინფორმაციას. ამგვარად, კომიტეტი ასკვნის, რომ სიტუაცია არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეცხრე პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ეროვნული კანონებითა და წესებით განსაზღვრულ სამუშაოებზე დასაქმებულ 18 წლამდე ასაკის პირებს სამსახურში აყვანისას უტარდებათ საწყისი სამედიცინო შემოწმება, შემდგომ კი - რეგულარული სამედიცინო შემოწმებები.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქართის მე-7 მუხლის მეცხრე პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ეროვნული კანონებითა და წესებით განსაზღვრულ სამუშაოებზე დასაქმებულ 18 წლამდე ასაკის პირებს სამსახურში აყვანისას უტარდებათ საწყისი სამედიცინო შემოწმება, შემდგომ კი - რეგულარული სამედიცინო შემოწმებები.

მუხლი 7 - ბავშვების და ახალგაზრდების უფლება დაცვაზე

პუნქტი 10 – განსაკუთრებული დაცვა ფიზიკური და მორალური ზიანისგან

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

სექსუალური ძალადობისგან დაცვა

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: ითვალისწინებს თუ არა კანონმდებლობა ისეთ პროსტიტუციაში ჩართული ბავშვების სამართლებრივ დევნას, რომელიც ტრეფიკინგს არ უკავშირდება?

ანგარიშის თანახმად, პროსტიტუცია არის ადმინისტრაციული და არა სისხლის სამართლის დანაშაული. შესაბამისად, ვერავინ დაექვემდებარება სისხლისსამართლებრივ დევნას პროსტიტუციისთვის, მიუხედავად იმისა, უკავშირდება თუ არა ეს ტრეფიკინგს. სისხლის სამართლის კოდექსის 253-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტის თანახმად, სისხლის სამართლის დანაშაულია არასრულწლოვნის პროსტიტუციაში ჩაბმა ქონების განადგურების მუქარით, შანტაჟით ან მოტყუებით, ძალადობით ან ძალადობის მუქარით. ასეთი ქმედებები ისჯება თავისუფლების აღკვეთით 5-დან 7 წლამდე ვადით.

კომიტეტი დაეყრდნო გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის დასკვნით მოსაზრებებს ანგარიშზე, რომელიც საქართველომ წარადგინა ბავშვის უფლებების კონვენციის დამატებითი ოქმის 12(1) მუხლის საფუძველზე და შეეხება ბავშვებით ვაჭრობას, ბავშვთა პროსტიტუციასა და ბავშვთა პორნოგრაფიას (CRC/C/OP/GEO/CO/1, 2019 წლის სექტემბერი), და აღნიშნა, რომ სისხლის სამართლის კოდექსით არ არის კრიმინალიზებული ბავშვთა პორნოგრაფიის ფლობა, იმპორტი და ექსპორტი; კოდექსი ცალსახად არ განმარტავს ბავშვის სექსუალურ ექსპლუატაციას ინტერნეტ სივრცეში, 16-დან 18 წლამდე ასაკის ბავშვთა სექსუალური მიზნებით დაყოლიება (grooming) კი არ არის კრიმინალიზებული.

კომიტეტს სურს დასტურის მიღება, რომ პირები, რომლებიც იყენებენ პროსტიტუციაში ჩართულ ბავშვთა სერვისებს, დაექვემდებარებიან სისხლისსამართლებრივ დევნას, ხოლო 18 წლამდე ასაკის ნებისმიერი პირის ჩაბმა პროსტიტუციაში სისხლის სამართლის დანაშაულად მიიჩნევა, მიუხედავად იმისა, თანხმობის საფუძველზეა ჩადენილი, თუ ძალადობით, ქონების განადგურებით, შანტაჟით ან მოტყუებით.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ მე-7 მუხლის მე-10 პუნქტით გათვალისწინებული უფლების გარანტირებისთვის, მხარეებმა უნდა მიიღონ სპეციალური ღონისძიებები, რომელთა მიზანია ბრძოლა ბავშვთა სექსუალურ ექსპლუატაციასთან (განსაკუთრებით, სექსინდუსტრიაში ჩაბმასთან) და მისი აკრძალვა. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ სექსუალური ექსპლუატაციის ყველა ფორმა არ არის სათანადოდ კრიმინალიზებული და საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია აღნიშნული პრობლემის გადასაჭრელად მიღებულ ზომებზე. მანამდე კი კომიტეტი ადგენს, რომ არსებული

მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიას.

კომიტეტმა წინა დასკვნებში მოითხოვა ინფორმაცია იმ საქმეთა რაოდენობაზე, რომლებიც შეეხება ბავშვთა სექსუალურ ექსპლუატაციას, მსხვერპლთა იდენტიფიკაციასა და მოძალადეთა სისხლისსამართლებრივ დევნას.

ანგარიშის თანახმად, 2014-დან 2017 წლამდე პერიოდში ბავშვთა სექსუალურ ექსპლუატაციასთან დაკავშირებით გამოძიება დაიწყო 2 საქმეზე, სისხლისსამართლებრივი დევნა განხორციელდა 1 მოძალადის წინააღმდეგ, 3 მოძალადე კი დამნაშავედ ცნეს; 1 ბავშვს მიენიჭა მსხვერპლის სტატუსი და უზრუნველყვეს ყველა საჭირო მომსახურებით.

კომიტეტი ითვალისწინებს წარმოდგენილ ციფრებს. იგი ეყრდნობა ბავშვებით ვაჭრობის, ბავშვთა პროსტიტუციისა და ბავშვთა პორნოგრაფიის საკითხებზე სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშს საქართველოში ვიზიტის შესახებ, რომელიც გაეროს ადამიანის უფლებათა საბჭოს 2017 წელს წარედგინა (A/HRC/34/55/Add.1), და აღნიშნავს, რომ არ არსებობს კომპლექსური და სანდო მონაცემები საქართველოში ბავშვთა მიმართ სექსუალურ ძალადობაზე, ასევე, მათი სექსუალური ექსპლუატაციის სხვადასხვა ფორმასა და მასშტაბებზე. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, რომ მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია ამ სიტუაციაზე რეაგირებისთვის გადადგმული ნაბიჯების შესახებ.

დაცვა საინფორმაციო ტექნოლოგიების ბოროტად გამოყენებისგან

ბავშვებით ვაჭრობის, ბავშვთა პროსტიტუციისა და ბავშვთა პორნოგრაფიის საკითხებზე სპეციალური მომხსენებლის ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი მიუთითებს, რომ საქართველოში ინტერნეტის მაღალი გავრცელების მიუხედავად, არ არსებობს კვლევები, თუ რა გავლენას ახდენს საინფორმაციო და საკომუნიკაციო ტექნოლოგიები ბავშვთა მიმართ სექსუალურ ძალადობასა და ექსპლუატაციაზე.

ამ კონტექსტში, კომიტეტი დაეყრდნო გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის დასკვნით მოსაზრებებს ანგარიშზე, რომელიც საქართველომ წარადგინა ბავშვის უფლებათა კონვენციის დამატებითი ოქმის 12(1) მუხლის საფუძველზე და შეეხება ბავშვებით ვაჭრობას, ბავშვთა პროსტიტუციასა და ბავშვთა პორნოგრაფიას (ციტირებულია ზემოთ), და აღნიშნა, რომ ამჟამად არ არსებობს პროგრამები ინტერნეტსივრცეში სექსუალურ ექსპლუატაციასა და ძალადობაზე მშობლების, ბავშვების, მასწავლებლების, ბიზნესების, პროფესიონალებსა და ფართო საზოგადოების ცნობიერების ასამაღლებლად, ასევე, უნარების განვითარებისთვის.

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა აღნიშნა, რომ 2012 წელს ცენტრალურ კრიმინალურ დეპარტამენტში შეიქმნა სპეციალიზებული კიბერდანაშაულის განყოფილება, რომლის ფუნქციაა ონლაინსივრცეში ბავშვთა პორნოგრაფიის პრევენცია, გამოვლენა, აღკვეთა და გამოძიება საქართველოში.

შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, რომ მომდევნო

ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია შემდეგ საკითხებზე: კიბერდანაშაულის განყოფილებისა და ნებისმიერი შესაბამისი სამსახურის ფუნქციონირება; ასევე, იმ ქმედებათა შედეგები, რომლებიც მათ განახორციელეს ბავშვთა დასაცავად ინფორმაციული ტექნოლოგიების ბოროტად გამოყენებისგან. მანამდე კი კომიტეტი თავს იკავებს ამ საკითხზე პოზიციის გამოხატვისგან.

ექსპლუატაციის სხვა ფორმებისგან დაცვა

2018 წლის იანვარში (საანგარიშო პერიოდის მიღმა) შინაგან საქმეთა სამინისტროში შეიქმნა ადამიანის უფლებათა დაცვის დეპარტამენტი. იგი სწრაფად რეაგირებს ისეთ შემთხვევებზე, როგორცაა ოჯახში ძალადობა, სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები, ქალთა მიმართ ძალადობა, ტრეფიკინგი და არასრულწლოვანთა მიმართ ჩადენილი დანაშაულები, და ეფექტიანად იძიებს მათ. არასრულწლოვან მსხვერპლთა 20% და არასრულწლოვან დამნაშავეთა 46% დედაქალაქიდან არის. შესაბამისად, იგეგმება ცალკე განყოფილების შექმნა, რომელიც გამოიძიებს არასრულწლოვანთა მიმართ ან მიერ ჩადენილ დანაშაულებს თბილისში. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, რომ მომდევნო ანგარიშში განახლებული ინფორმაცია წარმოადგინოს ამ საკითხზე.

თანმხლების გარეშე მყოფი ბავშვები, რომლებიც ტრეფიკინგის მსხვერპლნი არიან, სოციალური მომსახურების სააგენტოს იურიდიული მეურვეობის ქვეშ იმყოფებიან. ტრეფიკინგის მსხვერპლი ბავშვები და ტრეფიკინგის მსხვერპლი მშობლების თანმხლები არასრულწლოვნები სარგებლობენ ტრეფიკინგის მსხვერპლთა დახმარების სახელმწიფო ფონდის სერვისებითა და სამართლებრივი, ფსიქოლოგიური და სამედიცინო დახმარებით.

იძულებით შრომასთან დაკავშირებით, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ შრომის პირობების ინსპექტირების დეპარტამენტს, რომელიც პასუხისმგებელია მონაცემთა შეგროვებაზე ადამიანით ვაჭრობის პრევენციის სფეროში (იძულებითი შრომა და იძულებითი ექსპლუატაცია), შემოწმებულ კომპანიებში იძულებითი შრომის შემთხვევები არ გამოუვლენია.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ 2018 წელს მთავრობამ მიიღო კანონი შრომის უსაფრთხოების შესახებ, რომელიც ითვალისწინებს მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოების ინსპექტირებას წინასწარი შეტყობინების გარეშე. შრომის ინსპექციას წინასწარი შეტყობინების გარეშე მხოლოდ მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი ინდუსტრიების შემოწმების უფლება აქვს, სხვა ბიზნესების შემოწმებას კი სასამართლოს ნებართვა სჭირდება.

საქართველოში ბავშვთა შრომის ეროვნული კვლევის შედეგებზე დაყრდნობით, რომელიც საქართველოს სტატისტიკის ეროვნულმა სამსახურმა (საქსტატმა) 2015 წელს ჩაატარა შრომის საერთაშორისო ორგანიზაციის ფინანსური და ტექნიკური მხარდაჭერით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ 5-დან 17 წლამდე ბავშვების 4.2% იძულებით შრომამია ჩაბმული. მათი ნახევარზე მეტი (51.8%) 5-დან 13 წლამდე ასაკისაა (მსუბუქი სამუშაოებისთვის დასაშვებ მინიმალურ ასაკს ქვემოთ). ბავშვთა შრომაში ჩართულ არასრულწლოვანთა 63.9% „სახიფათო

სამუშაოს“ ასრულებს, ხოლო 36.1% ჩაბმულია „სახიფათოსგან განსხვავებულ ბავშვთა შრომაში“.

ხელმისაწვდომ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, ასევე, იმის გათვალისწინებით, რომ არ წარმოდგენილა ინფორმაცია პრობლემის ფარგლებსა და მასზე რეაგირების ღონისძიებებზე, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიას, ვინაიდან არასრულწლოვანთა მნიშვნელოვანი ნაწილი ჩართულია ბავშვთა შრომაში და სახიფათო სამუშაოს ასრულებს.

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა მოითხოვა ინფორმაცია კეთილდღეობის ეროვნული სამოქმედო გეგმის განხორციელებაზე, განსაკუთრებით, ქუჩაში მცხოვრებ და/ან მომუშავე ბავშვთა რაოდენობაზე; ასევე, რამდენად ითვალისწინებს კანონმდებლობა ბავშვის სამართლებრივ დევნას ქუჩაში მათხოვრობისთვის.

ანგარიშის თანახმად, სისხლის სამართლის კანონმდებლობა არ ვრცელდება იმ ბავშვებზე, რომლებიც პირდაპირ არიან ჩაბმულნი ქუჩაში მათხოვრობაში.

ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია ქუჩაში მცხოვრებ და/ან მომუშავე ბავშვთა რაოდენობაზე. შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას განმეორებით მიმართავს თხოვნით, რომ წარმოადგინოს ინფორმაცია აღნიშნული ფენომენის მასშტაბებზე. კომიტეტი მიიჩნევს, თუ მომდევნო ანგარიშში ეს ინფორმაცია არ იქნება წარმოდგენილი, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

ანგარიშის თანახმად, 2016 წლის ივნისში პარლამენტმა მიიღო 15 საკანონმდებლო შესწორება. მათი მიზანია სამართლებრივი ჩარჩოს შექმნა, რომელიც ქუჩაში მცხოვრებ და/ან მომუშავე ბავშვებს უფასოდ უზრუნველყოფს საიდენტიფიკაციო დოკუმენტებით, ასევე, განამტკიცებს სოციალურ მუშაკთა როლს ამ ბავშვთა დახმარებასა და ექსპლუატაციის შემთხვევების აღკვეთაში.

შინაგან საქმეთა სამინისტრო ამჟამად მუშაობს კონცეფციაზე ქუჩაში მცხოვრები და მომუშავე ბავშვების შესახებ და აანალიზებს არსებულ მდგომარეობას.

GRETA-ს 2016 წლის 11 მარტის ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ პოლიციელები საკმარისად არიან ინფორმირებულნი ტრეფიკინგის მსხვერპლთა იდენტიფიცირებისათვის ქუჩაში მცხოვრებ და მომუშავე ბავშვებს შორის, რომლებიც ყველაზე მოწყვლადნი არიან ამ კუთხით.

კომიტეტი მიუთითებს გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის No.21 ზოგად კომენტარზე, რომელიც სახელმწიფოებისთვის ავტორიტარულ ინსტრუქციებს განსაზღვრავს ქუჩაში მცხოვრებ და/ან მომუშავე ბავშვებთან მიმართებით. კერძოდ, ამ კუთხით, მათ უნდა შეიმუშაონ კომპლექსური და გრძელვადიანი ეროვნული სტრატეგიები, ჰოლისტიკური, ბავშვთა უფლებებზე დაფუძნებული მიდგომის გამოყენებით. ეს მიდგომა ითვალისწინებს პრევენციასა და რეაგირებას ბავშვის უფლებათა კონვენციის შესაბამისად, რომელიც

რატიფიცირებულია საქართველოს მიერ.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია ამ მიმართულებით განვითარებულ მოვლენებზე, რომელიც დაადასტურებს, რომ ქუჩაში მცხოვრები და/ან მომუშავე ბავშვები დაცულნი არიან როგორც კანონით, ასევე პრაქტიკაში.

შესაბამისი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს ამ საკითხზე პოზიციის გამოხატვისგან.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-7 მუხლის მე-10 პუნქტს, ვინაიდან:

- არ არის კრიმინალიზებული სექსუალური ექსპლუატაციის ყველა ფორმა;
- ბავშვთა შრომასა და სახიფათო სამუშაოში ჩაბმულია არასრულწლოვანთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა.

მუხლი 8 - დასაქმებულ ქალთა დედობის დაცვის უფლება

პუნქტი 3 – მეძუძური დედების მიერ შესვენების გამოყენების უფლება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა დაადგინა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-8 მუხლის მესამე პუნქტს. ვინაიდან სიტუაცია არ შეცვლილა, იგი იმეორებს დასკვნას შესაბამისობის შესახებ.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში განახლებული ინფორმაცია წარმოადგინოს ნებისმიერ ცვლილებაზე სამართლებრივ ჩარჩოში, რომელიც უკავშირდება მეძუძური დედების მიერ შესვენების გამოყენების უფლებას, ასევე, წესებზე, რომლებიც ვრცელდება ნახევარ განაკვეთზე მომუშავე დედების მიმართ.

დასკვნა

კომიტეტის დასკვნით, საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-8 მუხლის მესამე პუნქტს.

მუხლი 8 - დასაქმებულ ქალთა დედობის დაცვის უფლება

პუნქტი 4 - ღამის სამუშაოებზე დასაქმების რეგულირება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

კომიტეტმა მიუთითა, რომ შრომის კოდექსის თანახმად, აკრძალულია ღამის სამუშაოზე (22:00-დან 06:00 საათამდე) ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების დასაქმება, მათი თანხმობის გარეშე. იგივე შეზღუდვები ვრცელდება საჯარო სექტორში დასაქმებულ ქალებზე.

წინა დასკვნებში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა თხოვნით, რომ უფრო დეტალურად განემარტა წესები, რომლებიც ვრცელდება ღამის სამუშაოზე, განსაკუთრებით, შემდეგი საკითხები: ტარდება თუ არა სამედიცინო შემოწმება, ვიდრე ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალი დასაქმდება ღამის სამუშაოზე, და რეგულარული სამედიცინო შემოწმება დასაქმების შემდგომ, რომლის საფუძველზეც ის შეიძლება გადაიყვანონ დღის სამუშაოზე; რომელი წესები გამოიყენება, როცა დღის სამუშაოზე გადაყვანა შეუძლებელია. კომიტეტმა ასევე აღნიშნა, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნებოდა წარმოდგენილი ეს ინფორმაცია, არ იარსებებდა საფუძველი დასადგენად, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამებოდა ქარტიის მე-8 მუხლის მეოთხე პუნქტს.

კომიტეტი მიუთითებს განცხადებაზე მე-8 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტების შესახებ (2019 წლის დასკვნები) და საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში დაადასტუროს, რომ სამუშაო პირობებში ცვლილებების შეტანა ან სხვა პოზიციაზე გადაყვანა არ გამოიწვევს ანაზღაურების დაკარგვას, ხოლო ორსულობის ან მშობიარობის გამო მუშაობის შეწყვეტის შემთხვევაში, ქალებს აქვთ ანაზღაურებადი შვებულების უფლება. კომიტეტი საქართველოს მთავრობის მომდევნო ანგარიშში ითხოვს იმის დადასტურებასაც, რომ ქალებს აქვთ უფლება, ასეთი დაცული პერიოდის დასრულების შემდგომ, დაუბრუნდნენ იმავე თანამდებობას.

კომიტეტი მიუთითებს საკუთარ დასკვნებზე მე-2 მუხლის მეშვიდე პუნქტთან მიმართებით (2018 წლის დასკვნები), რომელთა თანახმადაც, არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიას, ვინაიდან არ იყო დადგენილი, რომ ღამის საათებში მომუშავე პირებს უტარდებოდათ სავალდებულო რეგულარული სამედიცინო შემოწმება.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ანგარიში არ შეიცავს ყველა მოთხოვნილ ინფორმაციას. შესაბამისად, იგი ადგენს, რომ არსებული სიტუაცია არ შეესაბამება ქარტიას, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ღამის სამუშაოებთან დაკავშირებული რეგულაციები საკმარისად იცავს ორსულ, ახალნამშობიარებ ან მეძუძურ დასაქმებულ ქალებს.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-8 მუხლის მეოთხე პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ღამის სამუშაოებთან დაკავშირებული რეგულაციები საკმარისად იცავს ორსულ, ახალნამშობიარებ ან მეძუძურ დასაქმებულ ქალებს.

მუხლი 8 - დასაქმებულ ქალთა დედობის დაცვის უფლება

პუნქტი 5 - საშიშპირობებიანი, მავნე ან მძიმე სამუშაოს აკრძალვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ არსებული მდგომარეობა ეწინააღმდეგებოდა მე-8 მუხლის მეხუთე პუნქტს, ვინაიდან საანგარიშო პერიოდში არ არსებობდა ადეკვატური რეგულაციები ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების საშიშპირობებიანი, მავნე ან მძიმე სამუშაოზე დასაქმებასთან დაკავშირებით. კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვებით: კრძალავდა თუ არა კანონი ცალსახად ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების დასაქმებას მიწისქვეშა სამთამადნო სამუშაოზე; ადგენდა თუ არა იმ საქმიანობათა ჩამონათვალს, რომელიც შეუფერებელია ასეთი ქალების მდგომარეობისთვის; და კრძალავდა ან მკაცრად არეგულირებდა თუ არა მათ დასაქმებას ასეთ სამუშაოებზე; კომიტეტი დაინტერესდა იმითაც, პროფესიულ საქმიანობასთან დაკავშირებული რისკებისგან დაცვის რა გარანტიებს ადგენდა ახალნამშობიარები ქალებისთვის სპეციფიკური რეგულაციები, ასეთი რეგულაციების არარსებობის პირობებში კი - ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების ზოგადი რეგულაციები.

კომიტეტი 2015 და 2011 წლების დასკვნებში აღნიშნავდა, რომ შრომის კოდექსის მე-4 მუხლის მეხუთე პუნქტი კრძალავს ორსული ან მეძუძური ქალების დასაქმებას საშიშპირობებიანი, მავნე ან მძიმე სამუშაოზე. ანგარიში ადასტურებს, რომ ეს ეხება საჯარო სექტორში მომუშავე მოხელეებსა და ადმინისტრაციულ პერსონალსაც, რომლებზეც ვრცელდება საჯარო სამსახურის შესახებ კანონის სპეციალური დებულებები (მუხლი 14) ან სხვა სპეციალური კანონმდებლობა.

შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის მინისტრის ბრძანება No. 147/ნ (2007 წლის 3 მაისი) შეიცავს მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოთა ჩამონათვალს, სადაც მიწისქვეშა სამთო სამუშაოები მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოდ მიიჩნევა ყველა კატეგორიის დასაქმებულებისთვის. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ კანონი კრძალავს ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების დასაქმებას მიწისქვეშა სამთო სამუშაოებზე. ანგარიშის თანახმად, No. 147/ნ ბრძანების დებულებები თანაბრად ეხება სხვა მძიმე, მავნე და საშიშპირობებიანი სამუშაოზე დასაქმებულ პირებს. ამავდროულად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია, რომელიც დაადასტურებს, რომ ბრძანება ამ კატეგორიის ქალებზე ვრცელდება სხვა საშიშპირობებიანი სამუშაოების კუთხითაც, როგორცაა მუშაობა ტყვიასთან, ბენზინთან, იონიზებულ რადიაციასთან, მაღალ ტემპერატურასთან, ვიბრაციასა ან ვირუსულ აგენტებთან.

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: ითვალისწინებდა თუ არა კანონი ორსული და ახალნამშობიარები ქალების დროებით გადაყვანას მათი მდგომარეობისთვის შესაფერის სამუშაოებზე ხელფასის დაკარგვის გარეშე,

და თუ ასეთი გადაყვანა შეუძლებელი იყო, სარგებლობდნენ თუ არა ისინი ანაზღაურებადი შვებულებით? ასევე, სხვა თანამდებობაზე გადაყვანის შემთხვევაში, ჰქონდა თუ არა ორსულ/ახალნამშობიარებ ქალს უფლება, დაბრუნებოდა თავის თანამდებობას დაცული პერიოდის გასვლის შემდეგ?

პასუხად ანგარიშში აღნიშნულია, რომ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შრომის კანონმდებლობაში შეაქვს ცვლილებები ევროკავშირის დირექტივების შესაბამისად (ევროკავშირი-საქართველოს ასოცირების შესახებ შეთანხმების XXX დანართის მიხედვით), კერძოდ, ისეთ საკითხებზე, როგორცაა ორსული, მეძუძური ან ახალნამშობიარები ქალების შრომის უსაფრთხოება და ჯანმრთელობა, სხვა თანამდებობაზე გადაყვანა, ან თუ გადაყვანა შეუძლებელია - ანაზღაურებადი შვებულებით სარგებლობა.

ზემოაღნიშნულის გათვალისწინებით, კომიტეტს მიაჩნია, რომ არსებული მდგომარეობა კვლავ არ შეესაბამება ქარტიის მე-8 მუხლის მეხუთე პუნქტს, ვინაიდან არ არსებობს ადეკვატური რეგულაციები ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების საშიშპირობებიან, მავნე ან მძიმე სამუშაოზე დასაქმების შესახებ. კომიტეტი საქართველოს მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს განახლებული ინფორმაცია საკანონმდებლო ჩარჩოში შეტანილ ცვლილებებზე, რომლებიც შეეხება საშიშპირობებიან, მავნე ან მძიმე სამუშაოზე დასაქმების აკრძალვას.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ქარტიის მე-8 მუხლი ითვალისწინებს სპეციფიკურ უფლებებს ორსული და ახალნამშობიარები დასაქმებული ქალების დასაცავად (განცხადება მე-8 მუხლის მე-4 და მე-5 პუნქტების განმარტების შესახებ, 2019 წლის დასკვნები). ვინაიდან ორსულობა და მშობიარობა გენდერულად სპეციფიკური საკითხია, ნებისმიერი არახელსაყრელი მოპყრობა ორსულობასა და მშობიარობასთან მიმართებით დისკრიმინაციად უნდა ჩაითვალოს. შესაბამისად, იმ სპეციფიკური უფლებების არარსებობა, რომლებიც ორსულობისა და მშობიარობის შემთხვევაში იცავს დედისა და ბავშვის ჯანმრთელობასა და უსაფრთხოებას, ან მათი უფლებებისთვის ზიანის მიყენება ასეთ პერიოდში მოქმედი სპეციალური დაცვის გამო, პირდაპირი გენდერული დისკრიმინაციაა. შესაბამისად, გენდერის ნიშნით დისკრიმინაციის ასაკრძალად, დაცული პერიოდის მოქმედებისას უნდა აიკრძალოს დასაქმებულ ქალთა არახელსაყრელ მდგომარეობაში ჩაყენება, მათ შორის, შემოსავლის კუთხითაც, თუკი მათი სამუშაო პირობების ცვლილება აუცილებელია ჯანმრთელობის საჭირო დონეზე დასაცავად. ამრიგად, თუ ჯანმრთელობისა და უსაფრთხოების საკითხებიდან გამომდინარე, ქალი ვერ აგრძელებს თავის სამუშაოს და სხვა პოზიციაზე გადაჰყავთ, ან სხვა პოზიციაზე გადაყვანა შეუძლებელია, იგი სარგებლობს ანაზღაურებადი შვებულებით. სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ, რომ დაცული პერიოდის მოქმედებისას იგი იღებდეს იმავე ხელფასს, ან სარგებლობდეს სოციალური უზრუნველყოფით, რომელიც მისი საშუალო ხელფასის 100%-ს უტოლდება; ამასთან, მას უნდა ჰქონდეს თავის თანამდებობაზე დაბრუნების უფლებაც.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-8 მუხლის მეხუთე პუნქტს, რადგან არ არსებობს ადეკვატური რეგულაციები ორსული, ახალნამშობიარები ან მეძუძური ქალების საშიშპირობებიან, მავნე ან მძიმე სამუშაოზე დასაქმების შესახებ.

მუხლი 17 - ბავშვებისა და ახალგაზრდების სოციალური, იურიდიული და ეკონომიკური დაცვის უფლება

პუნქტი 1 - დახმარება, განათლება და ტრენინგი

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ბავშვის სამართლებრივი სტატუსი

კომიტეტმა შეშფოთება გამოხატა იმის გამო, რომ ევროპაში მოქალაქეობის არმქონე ბევრი ბავშვი იზრდება. ეს სერიოზულ გავლენას იქონიებს მათ წვდომაზე ძირითად უფლებებსა და სერვისებზე, განათლებისა და ჯანდაცვის ჩათვლით.

სხვა წყაროებზე დაყრდნობით (ევროპის ქსელი მოქალაქეობის არქონის საკითხებზე, ინფორმაცია ინდივიდუალური ქვეყნების შესახებ, 2017), კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველოში მოქალაქეობის არქონა მნიშვნელოვანი პრობლემაა, რომელიც, ძირითადად, გამოწვეულია საბჭოთა კავშირის დაშლით, მოსახლეობის მასობრივი მიგრაციითა და იძულებით გადაადგილებით. ამავდროულად, საქართველომ შეძლო, მნიშვნელოვნად შეემცირებინა მოქალაქეობის არმქონე პირთა რაოდენობა, ძირითადად, იმ კანონების მიღებით, რომლებიც ადგენს მოქალაქეობის არქონის განსაზღვრის პროცედურას და ცნობიერების ასამაღლებელ ღონისძიებებს. მიუხედავად ამისა, კვლავ არსებობენ მოქალაქეობის არმქონე პირთა ჯგუფები, ასევე, დოკუმენტების არმქონე ადამიანები, რომლებიც მოქალაქეობის არქონის რისკის წინაშე დგანან.

შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს კითხვით: რა ღონისძიებები მიიღო სახელმწიფომ მოქალაქეობის არმქონე პირთა შესამცირებლად (მაგ: მოქალაქეობის არმქონე ყველა მიგრანტის შვილის იდენტიფიცირება, მოქალაქეობის მიღების პროცედურათა გამარტივება, ზომების მიღება დაბადებისას დაურეგისტრირებელ ბავშვთა იდენტიფიცირებისათვის)?

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს შემდეგი კითხვითაც: რა ღონისძიებები მიიღო დაბადების რეგისტრაციის ხელშესაწყობად, განსაკუთრებით, მოწყვლადი ჯგუფებისთვის (მაგ: ბოშები, თავშესაფრის მაძიებლები, არარეგულარულ მდგომარეობაში მყოფი პირები)?

არასათანადო მოპყრობისა და ძალადობისგან დაცვა

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიას, ვინაიდან დაწესებულებებში, სკოლებსა და ოჯახებში არ იყო აკრძალული ფიზიკური დასჯის ყველა ფორმა.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ანგარიში მიუთითებს ბავშვთა რეფერირების ახალ მექანიზმზე (მიღებულია 2016 წელს), რომელიც კრძალავს ძალადობის ყველა ფორმას (ფიზიკური

ძალადობის ჩათვლით) ყველა გარემოში, მათ შორის, ოჯახში. კომიტეტის თქმით, რეფერირების მექანიზმი ითვალისწინებს 2019 წლამდე ბავშვთა ძალადობის შემთხვევების ინტეგრირებულ მონაცემთა ბაზის შემუშავებას, სადაც წარმოდგენილი იქნება ინფორმაცია მსხვერპლ ბავშვებზე, მოძალადეებზე, ძალადობის ფორმებზე და ა.შ. ამასთან, ყველა სახელმწიფო დაწესებულება და მათი სტრუქტურული განყოფილებები, საჯარო სამართლის დაწესებულებები, რომლებიც სახელმწიფო სტრუქტურებს ექვემდებარებიან, საბავშვო ბაღები, ზოგადი განათლების დაწესებულებები, სპორტისა და ხელოვნების სკოლები, სამედიცინო მომსახურების ყველა ტიპის მიმწოდებლები (ზოგადი პრაქტიკოსების ჩათვლით) და ადგილობრივი ხელისუფლების ორგანოები, ვალდებული არიან, ბავშვზე ძალადობის შესაძლო შემთხვევები შეატყობინონ სოციალური მომსახურების სააგენტოსა და პოლიციას. ამავდროულად, კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ეს არ გულისხმობს ფიზიკური ძალადობის საკანონმდებლო დონეზე აკრძალვას ყველა გარემოში.

სხვა წყაროებზე დაყრდნობით (ბავშვთა ფიზიკური დასჯის აღმოფხვრის გლობალური ინიციატივა, მოხსენება სოციალურ უფლებათა ევროპული კომიტეტის წინაშე, 2019; გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტი, დასკვნითი მოსაზრებები საქართველოს მეოთხე პერიოდული ანგარიშის შესახებ CRC/C/GEO/CO/4, 2017 წლის მარტი), კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველოში ცალსახად არ არის აკრძალული ბავშვთა ფიზიკური დასჯა. ამავდროულად, განიხილება ბავშვის უფლებათა კოდექსის პროექტი, რომელიც კრძალავს ფიზიკური დასჯის ყველა ფორმას. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, მიაწოდოს ინფორმაცია ამ მხრივ განვითარებულ მოვლენებზე, მანამდე კი ადგენს, რომ არსებული მდგომარეობა კვლავაც არ შეესაბამება ქარტიას.

სახელმწიფო მზრუნველობაში მყოფ ბავშვთა უფლებები

კომიტეტი მიუთითებს თავის წინა დასკვნებზე, სადაც აღწერილია არსებული მდგომარეობა.

კომიტეტმა აღნიშნა, რომ მნიშვნელოვნად შემცირდა დიდი ზომის ინსტიტუციებში განთავსებულ ბავშვთა რაოდენობა და გაიზარდა იმ არასრულწლოვანთა რიცხვი, რომლებიც მინდობით აღზრდაში იმყოფებიან (2015 წლის დასკვნები). წარმოდგენილი ანგარიში მიუთითებს ახალ კანონზე შვილად აყვანისა და მინდობით აღზრდის შესახებ, რომელიც მიღებულია 2017 წელს. ანგარიშში მითითებულია, რომ გრძელდება შშმ ბავშვთა დეინსტიტუციონალიზაციის პროცესი და მათი გადაყვანა ალტერნატიულ, ოჯახური ტიპის სერვისებში, მინდობით აღმზრდელთან, ან მცირე ზომის ოჯახური ტიპის სახლებში.

ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია იმ ღონისძიებებზეც, რომლებიც ხორციელდება ქუჩაში მცხოვრებ/მომუშავე ბავშვებზე ზრუნვისთვის. კომიტეტი ამ მხრივ მიუთითებს თავის დასკვნებზე მე-7 მუხლის მეათე პუნქტთან დაკავშირებით.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს დამატებითი ინფორმაცია ახალ კანონმდებლობასა და სახელმწიფო მზრუნველობაში მყოფ ბავშვებზე, იმ არასრულწლოვანთა მონაცემებთან ერთად, რომლებიც

განთავსებულნი არიან ინსტიტუციებსა და მინდობით აღზრდაში. კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას მინდობით აღმზრდელი ოჯახებისა და რეზიდენტული ზრუნვის ინსტიტუციების მონიტორინგზეც. ამ მხრივ, გაეროს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის დასკვნით მოსაზრებებზე დაყრდნობით, კომიტეტი მიუთითებს, რომ შეზღუდულია წვდომა ბავშვზე ზრუნვის იმ ინსტიტუციებზე, რომლებსაც რელიგიური ორგანოები მართავენ, და მათზე არ ვრცელდება სავალდებულო რეგისტრაციის მოთხოვნა. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი მოთხოვნილი ინფორმაცია, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-17 მუხლს.

განათლების უფლება

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველო არ აღიარებს ქარტიის მე-17 მუხლის მეორე პუნქტსა და ქარტიის მე-15 მუხლის პირველ პუნქტს. შესაბამისად, განათლების საკითხებს კომიტეტი განიხილავს მე-17 მუხლის პირველი პუნქტის ჭრილში.

კომიტეტმა 2015 წლის დასკვნებში საქართველოს მთავრობას მიმართა თხოვნით: წარმოადგინოს ინფორმაცია იმ ღონისძიებებზე, რომლებიც განხორციელდა ბომა ბავშვთა განათლებაზე წვდომისა და შშმ ბავშვთა ინკლუზიურ განათლებაზე წვდომისათვის. ანგარიშში ეს ინფორმაცია არ არის წარმოდგენილი. შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას კიდევ ერთხელ მიმართავს ამ თხოვნით და მიიჩნევს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი მოთხოვნილი ინფორმაცია, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-17 მუხლს.

ამასთან, კომიტეტს სურს, მიიღოს ინფორმაცია ბავშვთა სავალდებულო განათლებაზე წვდომის შესახებ, განურჩევლად მათი ბინადრობის სტატუსისა, არარეგულარულ მდგომარეობაში მყოფ არასრულწლოვანთა ჩათვლით. და ბოლოს, კომიტეტს სურს ინფორმაციის მიღება იმ ღონისძიებებზე, რომლებიც გატარდა სკოლაში სიარულის (დასწრების) წასახალისებლად.

კანონთან კონფლიქტში მყოფი ბავშვები

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობის ასაკად განსაზღვრულია 14 წელი; ამასთანავე, არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსი მიღებულია 2015 წელს. ანგარიშის თანახმად, ახალი კოდექსი ეფუძნება გაეროს კონვენციას ბავშვის უფლებების შესახებ, გაეროს მოდალურ კანონმდებლობას არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების შესახებ და სხვა რელევანტურ ადამიანის უფლებათა საერთაშორისო ინსტრუმენტებს. ახალი კოდექსით გათვალისწინებულია სისხლისსამართლებრივი დევნის ალტერნატივები (როგორცაა განრიდების პროგრამები და მედიაცია), ასევე, მოსამართლეებისთვის ხელმისაწვდომ სანქციათა დივერსიფიკაცია, რათა არასრულწლოვნის დაკავება და დაპატიმრება გამოყენებული იყოს უკიდურესი ღონისძიების სახით.

წინასასამართლო სხდომამდე არასრულწლოვნის თავისუფლების აღკვეთის საერთო ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 40 დღეს. არასრულწლოვანი ბრალდებულის პატიმრობის საერთო ვადა არ უნდა აჭარბებდეს 6 თვეს. არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების კოდექსის თანახმად, არასრულწლოვანს ვადიანი თავისუფლების აღკვეთა შეიძლება დაენიშნოს მძიმე დანაშაულის ჩადენისას. 14-დან 16 წლამდე არასრულწლოვნისთვის თავისუფლების აღკვეთის ვადა 1/3-ით მცირდება; ამასთან, საბოლოო სასჯელის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 10 წელს. 16-დან 18 წლამდე ასაკის არასრულწლოვნისთვის დანიშნული თავისუფლების აღკვეთის ვადა 1/4-ით მცირდება. ამასთან, საბოლოო სასჯელის ვადა არ უნდა აღემატებოდეს 12 წელს.

კომიტეტი მიუთითებს, რომ არასრულწლოვნების შემთხვევაში, საპატიმრო სასჯელი უნდა განისაზღვროს მხოლოდ გამონაკლისის სახით და რაც შეიძლება მოკლე ვადით. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია იმ არასრულწლოვანთა რაოდენობაზე, რომელთაც მიესაჯათ პატიმრობა 6 თვეზე მეტი ვადით, ასეთ პატიმრობათა ხანგრძლივობასთან ერთად. კომიტეტს ასევე აინტერესებს, რეგულარულად გადაიხედება თუ არა დანიშნული სასჯელები.

ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია სასჯელის მოხდის ინდივიდუალური დაგეგმვის მექანიზმზე, რომელიც ითვალისწინებს მულტიდისციპლინურ მიდგომას და აფასებს დაკავებული არასრულწლოვანის საჭიროებებსა და რისკებს. თითოეულ არასრულწლოვანთან მუშაობს ინდივიდუალური მულტიდისციპლინური ჯგუფი, რომელშიც არიან: სოციალური მუშაკი, ფსიქოლოგი, ექიმი და სასჯელადსრულების დაწესებულების თანამშრომელი. იგი ადგენს სასჯელის მოხდის ინდივიდუალურ გეგმას, რომელიც ითვალისწინებს საგანმანათლებლო, სარეაბილიტაციო და სარეკრეაციო პროგრამებს. გეგმის საბოლოო ვერსია მტკიცდება არასრულწლოვნის წინასწარი თანხმობით.

კომიტეტს მეტი ინფორმაციის მიღება სურს საკითხზე, თუ რამდენად შემცირდა პატიმრობაში მყოფ ბავშვთა რაოდენობა არასრულწლოვანთა მართლმსაჯულების ახალი კოდექსის ძალაში შესვლის შემდეგ და დასაშვებია თუ არა არასრულწლოვნის სამართლო საკანში განთავსება (თუ დასაშვებია, რამდენი ხნით და რა გარემოებებისას).

დახმარების უფლება

მე-17 მუხლი იცავს ბავშვების, მათ შორის, არარეგულარულ მდგომარეობაში და თანმხლების გარეშე მყოფი არასრულწლოვნების უფლებას მზრუნველობასა და დახმარებაზე, სამედიცინო დახმარებისა და დაბინავების ჩათვლით [*International Federation of Human Rights Leagues (FIDH) v. France*, საჩივარი No 14/2003, 2004 წლის სექტემბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, § 36; *Defence for Children International (DCI) v. the Netherlands* საჩივარი No.47/2008, 2009 წლის 20 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §§70-71; *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) v. Netherlands*, საჩივარი No.86/2012, 2014 წლის 2 ივლისის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §50].

კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ბავშვებისათვის თავისუფლების აღკვეთა მათი ან მშობლების სამიგრაციო სტატუსის საფუძველზე, ეწინააღმდეგება ბავშვის საუკეთესო ინტერესებს. მსგავსად, თანხმლების გარეშე მყოფ ბავშვებს არ უნდა აღეკვეთოთ თავისუფლება. დაუშვებელია თავისუფლების აღკვეთის გამართლება მხოლოდ იმით, რომ ბავშვი იყო თანხმების გარეშე ან თანხმლებს დაცილებული, ანდა სამიგრაციო თუ ბინადრობის სტატუსსა ან მათ არ ქონაზე მითითებით.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს კითხვით: რა ღონისძიებები გაატარა მან არარეგულარულ მიგრანტ ბავშვთა სათანადო გარემოში დასაბინავებლად? კომიტეტი დამატებით ინფორმაციას მოითხოვს თანხმლების გარეშე მყოფი ბავშვებისთვის უზრუნველყოფილ დახმარებაზე, რათა ისინი დაიცვას ექსპლუატაციისა და ძალადობისგან. და ბოლოს, იგი ითხოვს ინფორმაციას, შესაძლებელია თუ არა არარეგულარული მიგრანტი ბავშვისთვის (რომელსაც ახლავს ან არ ახლავს მშობელი) თავისუფლების აღკვეთა (და თუ შესაძლებელია, რა შემთხვევებში).

რაც შეეხება ასაკის დადგენას, ადამიანის უფლებათა სხვა ორგანოების პოზიციაზე დაყრდნობით, კომიტეტი მიუთითებს, რომ ძვლის ტესტირება არაეფექტიანი და არასაიმედო საშუალებაა თანხმლების გარეშე მყოფი ბავშვის ასაკის შესაფასებლად [*European Committee for Home-Based Priority Action for the Child and the Family (EUROCEF) v. France*, საჩივარი No. 114/2015, 2018 წლის 24 იანვრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §113]. კომიტეტი სვამს კითხვას: იყენებს თუ არა საქართველო ამ მეთოდს და, თუ იყენებს, რომელ შემთხვევებში; ასევე, რა შედეგები შეიძლება მოჰყვეს ამ ტესტირებას (მაგ: შესაძლებელია ბავშვის გამორიცხვა ბავშვთა დაცვის სისტემიდან მხოლოდ ასეთი ტესტის შედეგის საფუძველზე?).

ბავშვთა სიღარიბე

სახელმწიფოში ბავშვთა სიღარიბის პრევალენტობა, რომელიც განისაზღვრება ან იზომება ფულადი ან მრავალგანზომილებიანი საზომით, მნიშვნელოვანი ინდიკატორია, რომ დადგინდეს სახელმწიფოს ძალისხმევის ეფექტიანობა ბავშვებისა და ახალგაზრდების სოციალური, სამართლებრივი და ეკონომიკური დაცვის კუთხით. მხარე სახელმწიფოთა მოვალეობა სათანადო და საჭირო ზომების მისაღებად, რათა ბავშვები და ახალგაზრდები უზრუნველყონ საჭირო დახმარებით, მჭიდროდ უკავშირდება ღონისძიებებს, რომლებიც უკავშირდება ბავშვთა სიღარიბისა და სოციალური გარიყულობის აღმოფხვრასა და შემცირებას. შესაბამისად, როდესაც აფასებს ქართის მე-17 მუხლით გათვალისწინებულ მოვალეობათა შესრულებას სახელმწიფოს მიერ, კომიტეტი ითვალისწინებს ბავშვთა სიღარიბის დონესაც.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია ბავშვთა სიღარიბის მაჩვენებელსა და მის შესამცირებლად მიღებულ ზომებზე, არაფულადი ღონისძიებების ჩათვლით (მაგ: ხარისხიან და ფინანსურად ხელმისაწვდომ სერვისებზე წვდომა ჯანმრთელობის, განათლების, დაბინავებისა და ა.შ.

სფეროებში); ასევე, ინფორმაცია ღონისძიებებზე, რომელთა მიზანია დისკრიმინაციასთან ბრძოლისა და თანაბარი შესაძლებლობების ხელშეწყობა, განსაკუთრებით, ბავშვებისთვის მოწყვლადი ჯგუფებიდან (მაგ: ეთნიკური უმცირესობების წარმომადგენელი ბავშვები, ბომა ბავშვები, შშმ ბავშვები და მზრუნველობაში განთავსებული არასრულწლოვნები).

სახელმწიფოებმა მკაფიოდ უნდა დააფიქსირონ, თუ რა დოზით მონაწილეობენ ბავშვები ბავშვთა სიღარიბის წინააღმდეგ ბრძოლაში.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-17 მუხლის პირველ პუნქტს, ვინაიდან ფიზიკური დასჯის ყველა ფორმა არ არის აკრძალული ყველა გარემოში.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 1 - დახმარება და ინფორმაცია მიგრაციის შესახებ

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

მიგრაციასთან დაკავშირებული ტენდენციები

მიგრაციის კუთხით, საქართველო ძირითადად წარმოშობის ქვეყანაა. 2014 წელს ჩატარებული მოსახლეობის აღწერის თანახმად, ქართველ ემიგრანტთა დიდი ნაწილი რუსეთსა და საბერძნეთში ცხოვრობს. მათ მოსდევს თურქეთი, იტალია, გერმანია და აშშ. ემიგრანტთა ნახევარზე მეტი (55%) ქალები არიან, თუმცა გენდერული თანაფარდობა მნიშვნელოვნად განსხვავდება საცხოვრებელი ქვეყნების მიხედვით. მაგალითად, საბერძნეთში, თურქეთსა და იტალიაში ემიგრანტთა უმრავლესობა ქალია, ხოლო რუსეთსა და უკრაინაში, როგორც ჩანს, ძირითადად კაცები არიან ემიგრირებულნი.

საქართველოში 2014 წელს 11,751 იმიგრანტი ცხოვრობდა, რომლებიც ძირითადად არიან რუსეთიდან, სომხეთიდან, აზერბაიჯანიდან, უკრაინიდან ან თურქეთიდან. დაახლოებით, ნახევარი (47%) საქართველოში დაიბადა. ეს განსაკუთრებით ეხება რუსეთის, სომხეთის, აზერბაიჯანისა და საბერძნეთის მოქალაქეებს.

სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს მონაცემთა თანახმად, ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში (2012-2016 წლებში) 70,000-ზე მეტმა უცხო ქვეყნის მოქალაქემ მიიღო ბინადრობის ნებართვა (დროებითი ან მუდმივი). ყველაზე დიდი ოდენობით ისინი 2015-2016 წლებში გაიცა აზერბაიჯანის, რუსეთის, თურქეთის, სომხეთის, უკრაინის, ინდოეთის, ჩინეთისა და ირანის მოქალაქეებზე.

ცვლილება პოლიტიკისა და სამართლებრივ ჩარჩოში

ბოლო წლებში, ევროკავშირთან დაახლოების პროცესის პარალელურად, მნიშვნელოვნად განახლდა საქართველოს კანონმდებლობა, რომელიც მიგრაციას არეგულირებს. ამ პროცესს ბიძგი მისცა ევროკავშირთან სავიზო რეჟიმზე დიალოგმა და სავიზო რეჟიმის ლიბერალიზაციის სამოქმედო გეგმამ (VLAP). შემუშავდა და დამტკიცდა ახალი ორგანული კანონი საქართველოს მოქალაქეობის შესახებ (2014), რომლითაც გამარტივდა საქართველოს მოქალაქეობის განსაზღვრის პროცესი და დაინერგა ახალი რეგულაციები მოქალაქეობის ნატურალიზაციით მიღებასთან მიმართებით.

ახალი კანონი უცხოელთა და მოქალაქეობის არმქონე პირთა სამართლებრივი მდგომარეობის შესახებ ქვეყანამ 2014 წელს მიიღო. კანონით დადგენილია ახალი საფუძვლები საქართველოში უცხოელთა შესვლა-დარჩენისთვის, ვიზის ახალი კატეგორიები, ბინადრობის ნებართვის სახეები და ეფექტიანი მექანიზმები ქვეყნიდან უცხოელთა გაყვანის შესახებ. ყოველივე ეს შეესაბამება საერთაშორისო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებულ პრინციპებსა და ნორმებს

და ემსახურება ფუნდამენტური უფლებებისა და თავისუფლებების დაცვას.

შრომითი მიგრაციის დასარეგულირებლად, ქვეყანამ 2015 წელს მიიღო კანონი შრომითი მიგრაციის შესახებ. კანონი ადგენს ეროვნულ მექანიზმებს შრომითი მიგრაციის დასარეგულირებლად. მისი ძირითადი მიზანია ლეგალური შრომითი მიგრაციის ხელშეწყობა, ასევე, არალეგალური შრომითი მიგრაციისა და ტრეფიკინგის შემცირება.

კომიტეტი ითვალისწინებს ანგარიშში წარმოდგენილ ინფორმაციას ახალ ინიციატივებზე, როგორცაა: IOM-ის პროექტი „საქართველოში საზღვრისა და მიგრაციის მართვის მდგრადობის უზრუნველყოფა“; და ICMPD-ის პროექტი „მიგრაციის მართვის მდგრადობის ხელშეწყობა საქართველოში (ENIGMMA 2)“, დაფინანსებული ევროკავშირის მიერ. ორივე პროექტი მიზნად ისახავს სახელმწიფო ორგანოთა მხარდაჭერას 2016-2020 წლების მიგრაციის სტრატეგიისა და მისი სამოქმედო გეგმების განხორციელებაში.

2016-2020 წლების მიგრაციის სტრატეგიის გარდა, საქართველომ მიიღო არაერთი რელევანტური დოკუმენტი. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია მათ განხორციელებასა და გავლენაზე.

უფასო სერვისები და ინფორმაცია შრომითი მიგრანტებისთვის

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ეს დებულება უფასო დახმარებასა და ინფორმაციას უზრუნველყოფს იმ მოქალაქეებისთვის, რომელთაც ემიგრირება სურთ, და იმ მხარე სახელმწიფოთა მოქალაქეებისთვის, რომელთაც იმიგრირება სურთ (დასკვნები I, (1969), განცხადება მე-19 მუხლის პირველი პუნქტის განმარტების შესახებ). ინფორმაცია უნდა იყოს სანდო და ობიექტური და შეეხებოდეს შესასრულებელ ფორმალურ მოთხოვნებს, ასევე, დანიშნულების ქვეყანაში არსებულ სამუშაო თუ საცხოვრებელ პირობებს (მაგ: პროფესიული სწავლება და მომზადება, სოციალური უზრუნველყოფა, პროფკავშირის წევრობა, საცხოვრებელი, სოციალური სერვისები, განათლება და ჯანმრთელობა) (დასკვნები III (1973), კვიპროსი).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მიგრაციის საკითხთა სამთავრობო კომისიის ვებგვერდი (<http://migration.commission.ge/>) ემიგრანტებსა და იმიგრანტებს აწვდის ინფორმაციას მიგრაციის სხვადასხვა ასპექტზე. ქართულ და ინგლისურ ენებზე მომზადდა სპეციალური სახელმძღვანელოები ემიგრაციის და იმიგრაციის შესახებ (განახლდა 2017 წელს), რომლებიც ხელმისაწვდომია როგორც ელექტრონულად, ისე ბეჭდური სახით, კომისიის წევრ ყველა დაწესებულებაში.

ანგარიში არ შეიცავს დამატებით ინფორმაციას კომიტეტის მოთხოვნაზე 2015 წლის დასკვნებში: კერძოდ, რა წესებით და კრიტერიუმებით ხელმძღვანელობენ შესაბამისი მოხელეები სავიზო და ბინადრობის განცხადებების განხილვისას. ამრიგად, კომიტეტი იმეორებს კითხვას: არსებობს თუ არა ასეთი სახელმძღვანელო წესები? და თუ არსებობს, კომისიას სურს დეტალური ინფორმაციის მიღება მათ შესახებ.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ IOM აგრძელებს სახელმწიფო ორგანოთა ფართო დახმარებას მიგრაციასთან დაკავშირებულ საკითხებზე. IOM ნებაყოფლობითი დაბრუნებისა და რეინტეგრაციის არაერთ პროგრამას ახორციელებს საქართველოს მოქალაქეებისთვის, რომელთაც უარი ეთქვათ ევროპაში თავშესაფრის მინიჭებაზე. რეინტეგრაციის პაკეტით დაბრუნებულებისთვის გათვალისწინებულია სხვადასხვა ტიპის სამედიცინო მკურნალობა, დროებითი განთავსება, პროფესიული მომზადების კურსები, მცირე ბიზნესის წამოწყება და სახელმწიფო განათლება.

კომიტეტი იმეორებს 2015 წლის დასკვნებში დასმულ კითხვას: რამდენად ხელმისაწვდომია არაქართველი მიგრანტებისთვის დახმარება ჩამოსვლისას?

კომიტეტი მიიჩნევს, რომ სახელმწიფოს მიერ ემიგრანტებისათვის უზრუნველყოფილი დახმარება, დამოუკიდებელი დახმარების ქსელთან ერთად, საკმარის ღონისძიებებს მოიცავს მიგრანტთათვის ადეკვატური და უფასო სერვისების მისაწოდებლად და შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის პირველ პუნქტს.

ღონისძიებები ემიგრაციასა და იმიგრაციაზე ცრუ პროპაგანდის წინააღმდეგ

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოს ღონისძიებები პრევენციას უნდა უწევდეს მცდარი ინფორმაციის მიწოდებას ქვეყნიდან გამსვლელი მოქალაქეებისთვის და რეაგირებდეს იმ ცრუ ინფორმაციაზე, რომლის სამიზნეებიც არიან ქვეყანაში შესვლის მოსურნე მიგრანტები (დასკვნები XIV-1 (1998), საბერძნეთი).

კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ცრუ პროპაგანდის საწინააღმდეგო ეფექტიანი ქმედება უნდა მოიცავდეს სამართლებრივ და პრაქტიკულ ღონისძიებებს რასიზმის, ქსენოფობიისა და ქალთა ტრეფიკინგის წინააღმდეგ. ასეთი ზომები, მიმართული მთლიან მოსახლეობაზე, აუცილებელია *inter alia* იმ სტერეოტიპულ წარმოდგენათა აღსაკვეთად, რომელთა თანახმადაც მიგრანტები მიდრეკილნი არიან დანაშაულის, ძალადობის, ნარკოტიკების მოხმარებისა ან დაავადებებისკენ (დასკვნები XV-1 (2000), ავსტრია).

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ საჯარო აქტორთა განცხადებებს შეუძლია დისკრიმინაციული გარემოს შექმნა. ცრუ რასისტული პროპაგანდა, რომელიც ირიბად ან პირდაპირ მომდინარეობს სახელმწიფო ორგანოებისგან, არღვევს ქარტიას (*Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) v Italy*, საჩივარი No. 58/2009, 2010 წლის 25 ივნისის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ). კომიტეტი ხაზს უსვამს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ინფორმაციის პასუხისმგებლიანი გავრცელების ხელშეწყობასა და დისკრიმინაციული მოსაზრებების აღკვეთას.

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ ცრუ პროპაგანდასთან ბრძოლა საჭიროებს დისკრიმინაციული, რასისტული ან სიძულვილის შემცველი გამონათქვამების მონიტორინგის ეფექტიან სისტემას, განსაკუთრებით, საჯარო სფეროში. იგი ხაზგასმით მიუთითებს, რომ შესაბამისმა ორგანოებმა უნდა იმოქმედონ ცრუ პროპაგანდის წინააღმდეგ.

რაც არალეგალური იმიგრაციისა და ადამიანთა ტრეფიკინგის პრევენციის საშუალებაა (2006 წლის დასკვნები, სლოვენია).

და ბოლოს, კომიტეტი მიუთითებს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა მიიღონ ზომები სამართალდამცველი ორგანოების თანამშრომელთა ცნობიერების ასამაღლებლად (მაგ: იმ მოხელეთა ტრენინგების ჩატარება, რომელთაც მიგრანტებთან პირველადი კონტაქტი აქვთ).

ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შსს-ს აკადემია აგრძელებს ძირითად სასწავლო კურსებს სასაზღვრო პოლიციისა და სასაზღვრო გამშვები პუნქტების ოფიცრებისთვის. კურსები მოიცავს *inter alia* შემდეგ თემებს: მიგრაცია; ტრანსნაციონალური და ორგანიზებული დანაშაული; უცხოელების, მოქალაქეობის არმქონე პირების, ლტოლვილებისა და თავშესაფრის მაძიებლების სამართლებრივი სტატუსი; არარეგულარულ მიგრანტთა იდენტიფიკაცია და ა.შ.

სპეციალური ტრენინგკურსები (მათ შორის, ზემოაღნიშნულ თემებზე) უტარდებათ უზნის ინსპექტორებს, ასევე, საპატრულო და სათემო პოლიციელებსაც. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა საკითხებს, რომლებიც შეეხება უმცირესობათა არასათანადო მოპყრობასა და დისკრიმინაციას. სასწავლო კურსი ადამიანის უფლებათა შესახებ 2017 წელს განახლდა და მოიცვა შემდეგი თემებიც: ECHR-ის პრეცედენტული სამართალი, გენდერული თანასწორობა, დისკრიმინაციის აკრძალვა, შეუწყნარებლობით მოტივირებულ დანაშაულთა გამოძიება, პროპორციული ძალის გამოყენება და ა.შ. ამასთან, შსს-ს აკადემია გეგმავს ტრენინგმოდულის განახლებას მრავალფეროვან თემში საპოლიციო ზომების გატარებაზე. ყველა სასწავლო კურსი მოიცავს საკითხებს, როგორცაა პოლიციის ეთიკის კოდექსი, მოქალაქეებთან კომუნიკაციის სტანდარტები, პოლიციის ეთიკის ზოგადი სტანდარტები, ეთიკა და კორუფცია.

რასიზმისა და შეუწყნარებლობის წინააღმდეგ ევროპული კომისიის (ECRI) მე-5 ანგარიშზე დაყრდნობით (მიღებულია 2015 წელს), კომიტეტი აღნიშნავს, რომ 2014 წელს საქართველოს პარლამენტმა მიიღო კანონი დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღკვეთის შესახებ. კანონის თანახმად, დისკრიმინაციის ნიშნებად განისაზღვრა: რასა, კანის ფერი, ენა, სქესი, ასაკი, მოქალაქეობა, წარმოშობა, დაბადების ადგილი, საცხოვრებელი ადგილი, ქონებრივი ან წოდებრივი მდგომარეობა, რელიგია ან რწმენა, ეროვნული, ეთნიკური ან სოციალური კუთვნილება, სექსუალური ორიენტაცია და გენდერული იდენტობა. 2014 წელს პარლამენტმა დაამტკიცა ადამიანის უფლებათა დაცვის ეროვნული სტრატეგია 2014-2020 წლებისთვის. დოკუმენტი ფოკუსირებულია ისეთ მიმართულებებზე, როგორცაა რელიგიისა და რწმენის თავისუფლება, ასევე, უმცირესობათა თანასწორუფლებიანობა და მათი უფლებების დაცვა.

ECRI-ის ანგარიშზე დაყრდნობით, ეთნიკურ და რელიგიურ უმცირესობათა მიმართ სიძულვილის ენის გამოყენება საქართველოში ფართოდ გავრცელებულ პრობლემად რჩება და ხშირად ეს ჯგუფები აღიქმებიან უსაფრთხოების ჭრილში. პოლიტიკურ დისკურსზე მონიტორინგის შედეგების მიხედვით (რომელიც მოიცავდა 2014 წლის თებერვლიდან მასამდე პერიოდს), ყველა ძირითადი პარტიის წევრი იყენებდა სიძულვილის ენას.

ქსენოფობიური და ისლამოფობიური დამოკიდებულებები გავრცელებულია მედიაშიც. სიძულვილის ენა ფართოდ გვხვდება ინტერნეტშიც და, ძირითადად, შეუმოწმებელი და დაუსჯელი რჩება. ბოლო წლებში სიძულვილის ენამ ვებგვერდების შინაარსიდან კომენტარების სექციაში გადაინაცვლა, სადაც ანონიმური მკითხველები მსგავს შეტყობინებებს ტოვებენ.

კომიტეტი ანგარიშზე დაყრდნობით აღნიშნავს, რომ შსს-ის ტერიტორიულ განყოფილებებსა და სახალხო დამცველის ოფისს შორის წარმატებული თანამშრომლობით, 2018 წელს სიძულვილის მოტივი გამოიკვეთა 95 შემთხვევაში; 80-მდე ადამიანს ბრალად დაედო სქესის/გენდერის ნიშნით მოტივირებული დანაშაული, 11-ს - დანაშაული სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის ნიშნით, ხოლო 4-ს - ეთნიკური, ეროვნული და რასობრივი შეუწყნარებლობით ჩადენილი დანაშაულები. მომზადდა სახელმძღვანელო დისკრიმინაციის ნიშნით მოტივირებულ დანაშაულებზე, რომელიც მოიცავს შესაბამის საერთაშორისო და შიდასახელმწიფოებრივ კანონმდებლობას, გამოძიების მეთოდოლოგიას და ინფორმაციას პრევენციულ და ზოგად მიდგომებზე. შსს-ს ოფიცრებისა და გამომძიებლებისთვის მომზადდა სამდღიანი კურსი სიძულვილით მოტივირებულ დანაშაულებზე.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საჯარო პირთა განცხადებებს შეუძლია დისკრიმინაციული გარემოს შექმნა. ცრუ რასისტული პროპაგანდა, რომელიც ირიბად ან პირდაპირ მომდინარეობს სახელმწიფო ორგანოებისგან, არღვევს ქარტიას (*Centre on Housing Rights and Evictions (COHRE) v Italy*, საჩივარი No. 58/2009, 2010 წლის 25 ივნისის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ). კომიტეტი ხაზს უსვამს, თუ რა მნიშვნელობა აქვს ინფორმაციის პასუხისმგებლიანი გავრცელების ხელშეწყობასა და დისკრიმინაციული მოსაზრებების აღკვეთას. ასევე, აღნიშნავს, რომ ცრუ პროპაგანდასთან ბრძოლა საჭიროებს დისკრიმინაციულ, რასისტულ ან სიძულვილის შემცველ გამონათქვამებზე მონიტორინგის ეფექტიან სისტემას, განსაკუთრებით, საჯარო სფეროში.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას კვლავ მიმართავს თხოვნით: წარმოადგინოს დამატებითი ინფორმაცია სახალხო დამცველის საქმიანობაზე, განსაკუთრებით, მიგრანტებთან მიმართებით.

ECRI-ის ზემოაღნიშნულ მეხუთე ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მაუწყებლობის შესახებ კანონთან ერთად, მედია რეგულირდება რამდენიმე თვითრეგულირების მექანიზმით, რომლებსაც ითვალისწინებს ჟურნალისტთა ქვევის კოდექსი. სიძულვილის ენა აკრძალულია, მაგალითად, საქართველოს საზოგადოებრივ მაუწყებელთა ქვევის კოდექსით (2006). თუმცა, შესაბამის საბჭოს მხოლოდ 3 საჩივარი აქვს განხილული. პროაქტიული მონიტორინგი შეწყდა 2010 წელს და ჩანაცვლდა რეაქტიული მიდგომით. კერძო ტელე და რადიო ოპერატორებმა შექმნეს მსგავსი მექანიზმები, თუმცა, არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც მონიტორინგს უწევენ ქართულ მედიას, მიიჩნევენ, რომ ეს მექანიზმები უფუნქციო ან/და არაეფექტიანია. კომიტეტი საქართველოს

მთავრობას სთხოვს განახლებული ინფორმაციის წარმოდგენას ამ საკითხზე.

ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ტრეფიკინგთან ბრძოლა ხელისუფლებისთვის კვლავ პრიორიტეტული საკითხია. 2017-2018 წლებში დამტკიცდა და განხორციელდა ტრეფიკინგთან ბრძოლის რამდენიმე ეროვნული სამოქმედო გეგმა. წინამდებარე ანგარიშის წარდგენისას, მზადდებოდა 2019-2020 წლების ეროვნული სამოქმედო გეგმა.

ხელისუფლება აგრძელებს თანამშრომლობას IOM-თან, აშშ-ს სახელმწიფო დეპარტამენტსა და სხვა საერთაშორისო პარტნიორებთან ტრეფიკინგთან ბრძოლის ერთობლივი პროექტების განსახორციელებლად და ტრეფიკინგის მსხვერპლთა მხარდასაჭერად. თბილისსა და რეგიონებში შექმნილია და ოპერირებს სპეციალიზებული მობილური ჯგუფები (6). პრევენციული ზომების ეფექტიანად გატარებისთვის, უწყებათაშორისმა საბჭომ შექმნა საერთო საინფორმაციო სტრატეგია ტრეფიკინგთან ბრძოლის შესახებ. ამ სტრატეგიით იდენტიფიცირებულია პრევენციული ზომების განხორციელების გზები და გამოვლინდა სამიზნე მოწყვლადი ჯგუფები, როგორებიც არიან იძულებით გადაადგილებული პირები, ბავშვები, უმცირესობები და სოფლებისა და რეგიონების მცხოვრებნი.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ აშშ-ის სახელმწიფო დეპარტამენტმა, GRETA-მ და სხვა საერთაშორისო ორგანოებმა დადებითად შეაფასეს ხელისუფლების მიერ გატარებული ღონისძიებები ტრეფიკინგთან ბრძოლაში.

ანგარიში არ შეიცავს ინფორმაციას ზომებზე, რომლებიც ხელისუფლებამ მიიღო ცრუ პროპაგანდასთან ბრძოლის მიზნით და რომლებსაც კომიტეტი ითხოვდა წინა დასკვნებში (2011 და 2015 წლების დასკვნები). შედეგად, კომიტეტის აზრით, საქართველომ ვერ აჩვენა, რომ ცრუ პროპაგანდის წინააღმდეგ მიღებული ზომები საკმარისია ქარტიასთან შესაბამისობისთვის.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ეფექტიანი ქმედება ცრუ პროპაგანდის წინააღმდეგ უნდა მოიცავდეს სამართლებრივ და პრაქტიკულ ღონისძიებებს რასიზმის, ქსენოფობიისა და ქალთა ტრეფიკინგის წინააღმდეგ. ასეთი ზომები, მიმართული მთლიან მოსახლეობაზე, აუცილებელია *inter alia* იმ სტერეოტიპული წარმოდგენების აღსაკვეთად, რომელთა თანახმადაც, მიგრანტები მიდრეკილნი არიან დანაშაულის, ძალადობის, ნარკოტიკების მოხმარებისა ან დაავადებებისკენ (დასკვნები XV-1 (2000), ავსტრია).

საქართველოს ხელისუფლებამ მიიღო შემწყნარებლობისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის ეროვნული კონცეფცია 2009-2014 წლებისთვის და შესაბამისი სამოქმედო გეგმა. ECRI-ის მე-5 ანგარიშზე დაყრდნობით, სამოქმედო გეგმა დიდწილად შესრულდა, კანონმდებლობაში კი დადებითი ცვლილებები შევიდა. ახალი სამოქალაქო თანასწორობისა და ინტეგრაციის სტრატეგია 2015-2020 წლებისთვის შემუშავების პროცესში იყო.

კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: სრული და განახლებული

ინფორმაცია წარმოადგინოს ცნობიერების ასამაღლებელ კამპანიებზე მიგრაციასა და ინტეგრაციასთან დაკავშირებით.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის პირველ პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ გატარდა ადეკვატური ზომები ემიგრაციასა და იმიგრაციასთან დაკავშირებული ცრუ პროპაგანდის წინააღმდეგ.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 2 - გამგზავრება, მგზავრობა და მიღება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

გადაუდებელი დახმარების გაწევა მიგრანტებისათვის

აღნიშნული დებულება სახელმწიფოებს ავალდებულებს სპეციალური ზომების მიღებას შრომით მიგრანტთა სასარგებლოდ, იმ ღონისძიებებთან ერთად, რომლებიც გათვალისწინებულია მოქალაქეებისთვის გამგზავრების, მგზავრობისა და მიღების ხელშესაწყობად (დასკვნები III (1973), კვიპროსი).

მიღება მოიცავს რამდენიმე კვირას მიგრანტის ჩამოსვლის შემდეგ. ამ პერიოდში შრომითი მიგრანტები და მათი ოჯახები, ხშირად, განსაკუთრებით რთულ მდგომარეობაში არიან (დასკვნები IV, (1975) განცხადება მე-19 მუხლის მეორე პუნქტის განმარტების შესახებ). შესაბამისად, მიღება უნდა მოიცავდეს დახმარებას არა მხოლოდ სამუშაო ადგილზე მოწყობისა და ინტეგრაციის კუთხით, არამედ ისეთი პრობლემების დასაძლევადაც, როგორცაა, მაგალითად, დაბინავება მოკლე ვადით, ავადმყოფობა, ფინანსური გასაჭირი და ადეკვატური ჯანდაცვითი ზომები (დასკვნები IV (1975), გერმანია). ქარტიის თანახმად, სახელმწიფოები ვალდებულნი არიან, ცალსახად გაითვალისწინონ დახმარება ძირითად საჭიროებებთან მიმართებით, ან აჩვენონ, რომ შესაბამისი ორგანოები სათანადოდ არიან მომზადებულნი მიგრანტთა დასახმარებლად, როცა ეს საჭიროა (დასკვნები XX-4 (2015), პოლონეთი).

კომიტეტი ასევე ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ კანონმდებლობა ყოველთვის ვერ უზრუნველყოფს თანასწორობას პრაქტიკაში. საჭიროა დამატებითი ქმედება იმ განსხვავებული მდგომარეობის გამო, რომელშიც იმყოფებიან შრომითი მიგრანტები, მოქალაქეებთან შედარებით (დასკვნები V (1977), განცხადება მე-19 მუხლის განმარტების შესახებ).

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა შეაფასა მიგრანტთათვის ხელმისაწვდომი დახმარების სამართლებრივი ჩარჩო. კერძოდ, მან აღნიშნა, რომ საქართველოში მუდმივად მცხოვრებ მიგრანტებს, შეჭირვებულ ოჯახებსა და უსახლკარო ადამიანებს საქართველოში ისეთივე უფლება აქვთ დახმარებაზე, პენსიასა და სოციალურ უზრუნველყოფაზე, როგორც მოქალაქეებს. კომიტეტმა იკითხა, ვრცელდება თუ არა ეს დებულებები ყველა მიგრანტზე ჩამოსვლისთანავე?

პასუხად, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ საერთაშორისო დაცვით მოსარგებლე პირები უზრუნველყოფილნი არიან სოციალური და ეკონომიკური დახმარებით; მათ აქვთ უფლება უფასო საცხოვრებელზე, განათლებასა და ჯანდაცვაზე. ანგარიშში წარმოდგენილია

შესაბამისი სტატისტიკური მონაცემებიც. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს კითხვით: პრაქტიკაში გაეწევათ თუ არა სათანადო დახმარება არა მხოლოდ საერთაშორისო დაცვით მოსარგებლე და მუდმივი ბინადრობის ნებართვის მქონე მიგრანტებს, არამედ შრომით მიგრანტებსაც, რომლებიც გადაუდებელ ან განსაკუთრებით რთულ მდგომარეობაში არიან?

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ წინა დასკვნებში მან საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: უზრუნველყოფილია თუ არა ყველა მიგრანტი გადაუდებელი სამედიცინო დახმარებით? ამ ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტმა თავი შეიკავა დასკვნის გაკეთებისგან. ანგარიში ადასტურებს, რომ გადაუდებელი სამედიცინო დახმარება გაეწევა ყველა მიგრანტს, რომლებიც სარგებლობენ საერთაშორისო დაცვით, ან წარდგენილი აქვთ განცხადება საერთაშორისო დაცვის მისაღებად. წინა ანგარიშებზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ უცხოელთა სამართლებრივი სტატუსის შესახებ საქართველოს კანონის შესაბამისად, უცხოელები სარგებლობენ ჯანმრთელობის დაცვის უფლებით. ამავდროულად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშმა დაადასტუროს, რომ გადაუდებელი სამედიცინო დახმარებით სარგებლობის უფლება აქვს ყველა შრომით მიგრანტს, სტატუსის მიუხედავად. კომიტეტი ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი ამომწურავი ინფორმაცია ამ საკითხებზე, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

სერვისები მგზავრობის დროს

რაც შეეხება მგზავრობას, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოს მოვალეობა - „მის იურისდიქციაში მგზავრობისას უზრუნველყოს ჯანდაცვის სათანადო სერვისები, სამედიცინო დახმარება და დამაკმაყოფილებელი ჰიგიენური პირობები“ - უკავშირდება შრომით მიგრანტებსა და მათ ოჯახებს, რომლებიც მგზავრობენ კოლექტიურად ან საჯარო/კერძო სექტორის ფარგლებში, კოლექტიური დაქირავებისთვის. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ მე-19 მუხლის მეორე პუნქტის ეს ასპექტი არ ვრცელდება ინდივიდუალური მიგრაციის ფორმებზე, რომლებზეც პასუხისმგებლობა სახელმწიფოს არ ეკისრება. ასეთ შემთხვევებში, მიმღებ დაწესებულებათა საჭიროება უფრო მაღალი იქნება (დასკვნები V (1975), განცხადება მე-19 მუხლის მეორე პუნქტის განმარტების შესახებ).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საანგარიშო პერიოდში არ გამოკვეთილა შრომით მიგრანტთა ფართომასშტაბიანი დაქირავება. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს კითხვით: რა მოთხოვნები უნდა შეასრულონ დამსაქმებლებმა სამედიცინო დაზღვევის, უსაფრთხოებისა და სოციალური პირობების კუთხით ასეთი დაქირავების შემთხვევაში, და არსებობს თუ არა მონიტორინგისა და საჩივრების განხილვის რაიმე მექანიზმი?

დასკვნა

მოთხოვნილი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს დასკვნებისგან.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 3 - თანამშრომლობა სოციალურ სამსახურებს შორის ემიგრაციისა და იმიგრაციის ქვეყნებში.

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი აღნიშნავს, რომ ამ დებულების მოქმედება ვრცელდება როგორც იმიგრირებულ, ისე ნებისმიერი სხვა სახელმწიფოს ტერიტორიაზე ემიგრირებულ შრომით მიგრანტებზე. საჭიროა კონტაქტის დამყარება და ინფორმაციის გაზიარება ემიგრაციისა და იმიგრაციის ქვეყნების კერძო და/ან საჯარო სოციალურ სამსახურებს შორის. ეს ხელს შეუწყობს ემიგრანტებისა და მათი ოჯახების ცხოვრებას, ახალ გარემოსთან შეგუებას და ურთიერთობებს ოჯახის იმ წევრებთან, რომლებიც წარმოშობის ქვეყანაში რჩებიან (დასკვნები XIV-1 (1998), ბელგია).

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ არ არის საჭირო ფორმალური სქემების არსებობა, განსაკუთრებით, როცა ქვეყანაში ნაკლები მიგრაციული მოძრაობა ფიქსირდება. ასეთ შემთხვევებში საკმარისია პრაქტიკული თანამშრომლობა საჭიროებათა შესაბამისად. კომიტეტი მიიჩნევს, რომ შესაძლებელია სოციალურ სამსახურებს შორის თანამშრომლობის ადაპტირება მიგრაციულ მოძრაობათა მასშტაბის გათვალისწინებით (დასკვნები XIV-1 (1996), ნორვეგია). ამავდროულად, კომიტეტის აზრით, ასეთი თანამშრომლობისთვის აუცილებელია შესაბამისი კავშირებისა და მეთოდების არსებობა.

საჭირო თანამშრომლობა მოიცავს არა მხოლოდ სოციალურ უზრუნველყოფას, არამედ სოციალურ და ადამიანურ პრობლემათა ფართო სპექტრს, რომლებსაც აწყდებიან მიგრანტები და მათი ოჯახები (დასკვნები VII, (1981), ირლანდია). სოციალურ სამსახურებს შორის თანამშრომლობა შეიძლება განსაკუთრებით ეფექტიანი იყოს ისეთ სიტუაციაში, როდესაც, მაგალითად: შრომითი მიგრანტი, რომელმაც ოჯახი სამშობლოში დატოვა, ვერ ახერხებს ფულის გაგზავნას; ოჯახური მიზეზების გამო, საჭიროა მასთან დაკავშირება; დასაქმებული სამშობლოში დაბრუნდა, მაგრამ სჭირდება იმ ხელფასისა ან სარგებლის მოთხოვნა, რომელიც არ აუღია; ან მოსაგვარებელი აქვს სხვადასხვა საკითხი იმ ქვეყანაში, სადაც მუშაობდა (დასკვნები XV-1 (2000), ფინეთი).

კომიტეტმა 2017 წლის დასკვნებში შეაფასა საქართველოს სტრატეგიული ხედვა მიგრაციის მართვის კუთხით და დაადგინა, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

მიგრაციის პოლიტიკის განვითარების საერთაშორისო ცენტრის ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ საქართველოს მიგრაციის პოლიტიკა და მართვის სტრუქტურა განვითარდა: კერძოდ, „თითქმის ყველა მიმართულებით მნიშვნელოვანი პროგრესია მიღწეული“ მას შემდეგ, რაც ევროკავშირის მიგრაციის სამართლის შესაბამისად, გადაიხედა მიგრაციის პოლიტიკის ფუძემდებლური პრინციპები. კერძოდ, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ

შემუშავდა და დამტკიცდა პოლიტიკის კომპლექსური ჩარჩო დოკუმენტები. ამასთან, შეიქმნა მიგრაციის მართვის სტრუქტურა, მაკოორდინირებელ სააგენტოსთან ერთად.

ანგარიშში წარმოდგენილია ინფორმაცია გაზრდილ თანამშრომლობაზე მთავრობათა შორის: საფრანგეთთან ხელი მოეწერა მიგრაციის შეთანხმებას, მზადდება შეთანხმება პოლონეთთან, ხოლო გერმანიასთან განხორციელდა ცირკულარული მიგრაციის სქემა. მოლაპარაკების პროცესშია ორმხრივი შეთანხმებები ევროკავშირის სხვადასხვა წევრ სახელმწიფოსთან.

ანგარიშზე დაყრდნობით კომიტეტი, ასევე, აღნიშნავს, რომ განხორციელების პროცესშია 2016-2020 წლების მიგრაციის სტრატეგია, რომელიც მიზნად ისახავს *inter alia* საქართველოს მოქალაქეთა დაბრუნებისა და რეინტეგრაციის ხელშეწყობას. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში დეტალური ინფორმაცია წარმოადგინოს პროგრესზე, რომელიც მიღწეულია ემიგრაციისა და იმიგრაციის ქვეყნებში სოციალურ სამსახურებს შორის კონტაქტების დამყარებისა და ინფორმაციის გაზიარების კუთხით; ასევე, მოიცავს თუ არა სამსახურებს შორის თანამშრომლობა საკითხებს სოციალური უზრუნველყოფის მიღმა (მაგ: საოჯახო საკითხებს).

დასკვნა

მოთხოვნილი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მესამე პუნქტს.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტების და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე
პუნქტი 4 - თანასწორობა დასაქმებასთან, ორგანიზების უფლებასა და დაბინავებასთან მიმართებით

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

2017 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტი აღნიშნავდა, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიას, ვინაიდან არ იყო დადგენილი, რომ ქვეყანაში კანონიერად მცხოვრებ მიგრანტებს, მოქალაქეებთან შედარებით, ნაკლებხელსაყრელად არ ეპყრობოდნენ ანაზღაურებისა და სხვა სამუშაო პირობების, ასევე, დაბინავების კუთხით. კომიტეტმა კონკრეტული ინფორმაცია მოითხოვა იმ ღონისძიებებზე, რომლებიც გატარდა ქარტიის მე-19 მუხლის მეოთხე პუნქტით გათვალისწინებულ ყველა ასპექტში თანასწორი მოპყრობისათვის.

შრომის ანაზღაურება და დასაქმებისა და მუშაობის სხვა პირობები

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოები ვალდებული არიან, აღკვეთონ ყველა სახის იურიდიული და *დე ფაქტო* დისკრიმინაცია შრომის ანაზღაურებისა და დასაქმების, ასევე, მუშაობის სხვა პირობებში (მაგ: კვალიფიკაციის ამაღლება, დაწინაურება და პროფესიული ტრენინგი) (დასკვნები VII (1981), გაერთიანებული სამეფო).

კომიტეტის თქმით, მთავრობისთვის არ კმარა ჩვენება, რომ დისკრიმინაცია არ არსებობს კანონში: მან ასევე უნდა აჩვენოს, რომ ადეკვატური პრაქტიკული ნაბიჯები გადადგა სამართლებრივი და *დე ფაქტო* დისკრიმინაციის აღსაკვეთად ქარტიის მე-19 მუხლის მეოთხე პუნქტით დაცულ უფლებებთან მიმართებით (დასკვნები III (1973), განცხადება განმარტების შესახებ).

წინა ანგარიშებზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომის კოდექსის თანახმად, შრომით და წინასახელმეკრულებო ურთიერთობებში აკრძალულია ნებისმიერი სახის დისკრიმინაცია ნებისმიერი ნიშნით, მათ შორის, ეროვნების, წარმოშობის, საცხოვრებელი ადგილის, პროფკავშირის წევრობის, პოლიტიკური ან სხვა შეხედულების გამო.

კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა თხოვნით, რომ წარმოადგინოს ინფორმაცია შესაბამისი სამართლებრივი ჩარჩოს დანერგვის შესახებ. ანგარიშში მითითებულია, რომ შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო პასუხისმგებელია მიგრაციის სფეროში მიღებულ ზომებზე, კერძოდ, წესების დადგენის, მონაცემთა შეგროვებისა და ანგარიშგების კუთხით. სამინისტროს მიღებული აქვს კანონქვემდებარე აქტებიც, რომლებიც საჭიროა კანონის სრულად განხორციელებისთვის (მაგ: ამ სფეროში ადმინისტრაციული სამართალდარღვევების საქმეთა განხილვის შესახებ).

ამასთან, 2015 წელს მთავრობამ მიიღო დადგენილება N417 „შრომითი იმიგრანტის ადგილობრივ დამსაქმებელთან შრომითი მოწყობის და ანაზღაურებადი შრომითი საქმიანობის განხორციელების წესის დამტკიცების შესახებ“. ეს წესი განსაზღვრავს შემდეგ

საკითხებს: ადგილობრივ დამსაქმებელთან შრომითი მოწყობის პირობები, შრომით იმიგრანტთა და დამსაქმებელთა უფლებები და მოვალეობები, შესაბამისი გარანტიები და დასაქმებაზე ინფორმაციის მიწოდების ვალდებულება. დადგენილების თანახმად, დამსაქმებელი ვალდებულია, შრომით იმიგრანტთან შრომითი ხელშეკრულების ძალაში შესვლიდან 30 კალენდარული დღის ვადაში სოციალური მომსახურების სააგენტოს გაუგზავნოს შეტყობინება.

კომიტეტი ითვალისწინებს ამ დადებით ინფორმაციას. იგი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს უფრო მკაფიო ინფორმაცია, რომელიც დაადასტურებს შრომით იმიგრანტთა არადისკრიმინაციულ მოპყრობას შემდეგ ასპექტებში:

- დასაქმებაზე, თვითდასაქმებასა ან სხვა სახის სამუშაოზე წვდომის პირობები, შერჩევის კრიტერიუმების, დაქირავების პირობებისა და დაწინაურების ჩათვლით;
- წვდომა პროფესიულ ორიენტაციასა და მომზადებაზე, ასევე, უნარების განვითარებასა და გადამზადებაზე;
- დასაქმების ვადები და სამუშაო პირობები, გათავისუფლებისა და ანაზღაურების წესების ჩათვლით.

პროფესიული კავშირების წევრობა და სარგებლობა ერთობლივი მოლაპარაკებების შედეგად მიღებული უპირატესობებით

ეს ქვეპუნქტი სახელმწიფოებს ავალდებულებს ყველა სახის სამართლებრივი და *დე ფაქტო* დისკრიმინაციის აღკვეთას ისეთი კუთხით, როგორცაა პროფესიული კავშირების წევრობა და კოლექტიურ ხელშეკრულებებთან დაკავშირებული უპირატესობით სარგებლობა (დასკვნები XIII-3 (1995), თურქეთი). ეს მოიცავს პირის უფლებას, იყოს პროფკავშირის დამფუძნებელი წევრი და ჰქონდეს წვდომა ადმინისტრაციულ და მენეჯერულ თანამდებობებზე პროფკავშირში (დასკვნები, 2011 წელი, განცხადება მე-19 მუხლის 4(ბ) პუნქტის განმარტების შესახებ).

წინა ანგარიშებზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომით იმიგრანტებს აქვთ შეკრებისა და მანიფესტაციის უფლება, ასევე, ერთობლივ მოლაპარაკებებში მონაწილეობისა და ამ პროცესებთან დაკავშირებული უპირატესობების მიღების უფლება, სხვა მოქალაქეებთან თანასწორობის საფუძველზე (იხ. 2015 წლის დასკვნები). 2011 წლის შემდგომ, კომიტეტი ითხოვს ინფორმაციას ამ დებულებათა პრაქტიკულ განხორციელებასა და მონიტორინგზე. ანგარიში არ სცემს პასუხს აღნიშნულ მოთხოვნას, ხოლო კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ეს გარემოება არ არის დადგენილი.

დაბინავება

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა აღკვეთონ ყველა სახის იურიდიული და *დე ფაქტო* დისკრიმინაცია საჯარო სივრცესა და კერძო საცხოვრებელ ადგილზე წვდომის მხრივ (*European Roma Rights Centre (ERRC) v. France*, საჩივარი No. 51/2008, 2009 წლის 19 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმის არსებითი გარემოებების შესახებ, §§111-113). კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ არ უნდა არსებობდეს რაიმე სამართლებრივი ან *დე ფაქტო* შეზღუდვები ისეთი კუთხით, როგორცაა: საცხოვრებლის შექმნა (დასკვნები IV (1975), ნორვეგია), სუბსიდირებულ საცხოვრებელზე წვდომა, ან საცხოვრებელთან დაკავშირებული დახმარებით სარგებლობა, სესხებისა და სხვა ფულადი დახმარების ჩათვლით (დასკვნები III (1973), იტალია).

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტი ითხოვდა ინფორმაციას, რომელიც ადასტურებს შრომით მიგრანტთა არადისკრიმინაციულ მოპყრობას პრაქტიკაში, დაბინავების კუთხით; ასევე, ინფორმაციას ნებისმიერ ზომაზე, რომლებიც მიღებულია დისკრიმინაციის შემთხვევებზე რეაგირებისთვის. კომიტეტის განმეორებითი თხოვნის მიუხედავად, ანგარიში ასეთ ინფორმაციას არ შეიცავს. შესაბამისად, იგი ადგენს, რომ მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიას, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ ქვეყანაში კანონიერად მცხოვრებ მიგრანტებს, მოქალაქეებთან შედარებით, ნაკლებხელსაყრელად არ ეპყრობიან დაბინავების კუთხით.

მონიტორინგი და სასამართლო კონტროლი

კომიტეტის თქმით, მთავრობისთვის არ კმარა იმის ჩვენება, რომ დისკრიმინაცია არ არსებობს კანონში: მან ასევე უნდა აჩვენოს, რომ ადეკვატური პრაქტიკული ნაბიჯები გადადგა სამართლებრივი და *დე ფაქტო* დისკრიმინაციის აღსაკვეთად ქარტიის მე-19 მუხლის მეოთხე პუნქტით დაცულ უფლებებთან მიმართებით (დასკვნები III (1973), განცხადება განმარტების შესახებ).

კერძოდ, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ პრაქტიკაში დისკრიმინაციის აღკვეთისა და მონიტორინგის მიზნით, სახელმწიფოებში უნდა არსებობდეს საკმარისი ეფექტიანი მონიტორინგის პროცედურები, ან ორგანოები, რომლებიც შეაგროვებენ საჭირო ინფორმაციას: მაგალითად, დეტალიზებულ მონაცემებს ანაზღაურების შესახებ, ან ინფორმაციას შრომითი დავების განმხილველ ტრიბუნალებში მიმდინარე საქმეებზე (დასკვნები XX-4 (2015), გერმანია).

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ მე-19 მუხლის 4(გ) პუნქტის თანახმად, თანასწორი მოპყრობა ეფექტიანია მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ არსებობს შესაბამისი ადმინისტრაციული გადაწყვეტილებების დამოუკიდებელ ორგანოში გასაჩივრების უფლება (დასკვნები XV-1 (2000) ფინეთი). იგი მიიჩნევს, რომ ამგვარი კონტროლი მნიშვნელოვანია მე-19 მუხლის მეოთხე პუნქტით გათვალისწინებული ყველა ასპექტის შემთხვევაში.

წინა ანგარიშებზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ შრომის ინსპექცია

პასუხისმგებელია შრომით მიგრანტთა დასაქმების პირობების მონიტორინგზე და, დარღვევათა გამოვლენის შემთხვევაში, კომპანიისთვის სანქციის დაკისრებაზე. იგი ასევე აღნიშნავს, რომ 7(1) მუხლზე წინა ანგარიშში წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, შეუსაბამობის გამოვლენისას შრომის ინსპექცია კომპანიას მიმართავს გაფრთხილებით და მოუწოდებს გონივრულ ვადაში გამოსწორებისკენ. თუ კომპანია ამას არ გააკეთებს, შრომის ინსპექციას უფლება აქვს, გამოიყენოს ფინანსური სანქციები. აღნიშნულ ინფორმაციას ახლავს შესაბამისი სტატისტიკური მონაცემები.

კომიტეტმა არაერთხელ მოითხოვა ამომწურავი ინფორმაცია, რომელიც საკმარისი იქნება დასკვნისთვის, რომ არსებობენ ეფექტიანი საზედამხედველო ორგანოები, რომლებიც პრაქტიკაში ახერხებენ დისკრიმინაციის პრევენციას და ეფექტიანად იყენებენ მონიტორინგის პროცედურებს მის წინააღმდეგ. ამასთან, 2015 წელს კომიტეტმა მოითხოვა ინფორმაცია ურთიერთთანამშრომლობის მემორანდუმზე, რომელიც გაფორმდა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსა და საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს შორის, ადამიანით ვაჭრობის (ტრეფიკინგის) შემთხვევათა გამოვლენის ხელშესაწყობად. მან ასევე იკითხა, თუ რომელი ორგანოს პასუხისმგებლობაში შედის რეაგირება საქმეებზე, რომლებიც შეეხება პროფკავშირის წევრობასა და საქმიანობას, და დეტალური ინფორმაცია მოითხოვა ასეთ საჩივრებზე. ანგარიში ამ ინფორმაციას არ შეიცავს.

ანგარიშში ასევე არ არის საუბარი იმ სასამართლო ან ადმინისტრაციული დაცვის მექანიზმებზე, რომლებიც ხელმისაწვდომია დისკრიმინაციის შემთხვევებში. ასევე, არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია პრაქტიკაში არსებულ სიტუაციაზე, მათ შორის, დისკრიმინაციის შემთხვევათა რაოდენობასა და დისკრიმინაციის ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ ნიშნებზე. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა აჩვენონ არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა ქარტიასთან. თუმცა, ინფორმაციის კვლავაც არარსებობის გამო, კომიტეტი ადგენს, რომ ვითარება არ შეესაბამება ქარტიას.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მეოთხე პუნქტს, რადგან არ დადგენილა, რომ:

- ქვეყანაში კანონიერად მცხოვრებ შრომით მიგრანტებს, მოქალაქეებთან შედარებით, ნაკლებხელსაყრელად არ ეპყრობიან დაბინავების კუთხით;
- დასაქმებასთან, ორგანიზების უფლებასა და დაბინავებასთან მიმართებით თანასწორობის უფლებაზე მოქმედებს მონიტორინგის ან სასამართლო კონტროლის ეფექტიანი მექანიზმი.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტების და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე
პუნქტი 5 - თანასწორობა გადასახადებსა და შენატანებთან მიმართებით

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

აღნიშნული დებულება აღიარებს შრომით მიგრანტთა თანასწორი მოპყრობის უფლებას კანონსა და პრაქტიკაში, რომელიც შეეხება დასაქმებულ პირთათვის დაწესებულ გადასახადებს, მოსაკრებლებს ან შენატანებს (დასკვნები XIX-4 (2011), საბერძნეთი).

ანგარიშზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ბოლო შეფასების შემდეგ (2015 წლის დასკვნები), რომლის დროსაც კომიტეტმა ქარტიასთან შესაბამისობა დაადგინა, მდგომარეობა არ შეცვლილა.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მეხუთე პუნქტს.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 6 - ოჯახის გაერთიანება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

მოქმედების სფერო

აღნიშნული დებულება სახელმწიფოებს ავალდებულებს, ხელი შეუწყონ იმ შრომითი მიგრანტის ოჯახის გაერთიანებას, რომელსაც მიღებული აქვს მიმღები ქვეყნის ტერიტორიაზე დაფუძნების ნებართვა. ამ უფლებით სარგებლობა შეუძლიათ შრომითი მიგრანტის შვილებს, თუ ისინი არიან კმაყოფაზე მყოფი და დაუქორწინებელი პირები და ჯერ არ მიუღწევიათ მიმღებ ქვეყანაში კანონით დადგენილი სრულწლოვანი ასაკისთვის. „კმაყოფაზე მყოფი ბავშვები“ არიან არასრულწლოვნები, რომელთაც არ შეუძლიათ არსებობა ოჯახისგან დამოუკიდებლად, განსაკუთრებით, ფინანსებსა და ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული მიზეზებით, ან იმის გამო, რომ სწავლობენ და არ იღებენ ანაზღაურებას (დასკვნები VIII (1984), განცხადება მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის განმარტების შესახებ).

კომიტეტმა წინა დასკვნებში შეაფასა ოჯახის გაერთიანების უფლების მოქმედების სფერო. ოჯახის გაერთიანების უფლების მოთხოვნა შეუძლიათ შემდეგ პირებს: მეუღლე, შვილი, მშობელი, მისი მზრუნველობის (მეურვეობის) ქვეშ ან/და სრულ კმაყოფაზე მყოფი არასრულწლოვანი, ქმედუუნარო ან შრომისუუნარო პირი (დეტალური ინფორმაციისთვის, იხ. 2015 და 2017 წლების დასკვნები).

ოჯახის გაერთიანების მარეგულირებელი პირობები

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფომ უნდა აღკვეთოს ყველა სამართლებრივი დაბრკოლება, რომლებიც შრომითი მიგრანტის ოჯახს ხელს უშლის მასთან გაერთიანებაში (დასკვნები (1971), კვიპროსი). შრომითი მიგრანტის ოჯახის ქვეყანაში შესვლასა ან ყოფნაზე დაწესებული ნებისმიერი შეზღუდვა ამ მოვალეობას არ უნდა აცლიდეს არსს და არ უნდა იყოს ისეთი მკაცრი, რომ შეუძლებელს ხდიდეს ოჯახის გაერთიანებას (დასკვნები XVII-1 (2004), ნიდერლანდები, 2011 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის განმარტების შესახებ).

ამასთან, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის თანახმად, სახელმწიფო მხარეები ვალდებული არიან, შეძლებისდაგვარად შეუწყონ ხელი ოჯახის გაერთიანებას. ამრიგად, შესაბამის მოთხოვნათა მიმართ მათ არ უნდა მიიღონ ერთიანი მიდგომა, რომელიც გამორიცხავს გამონაკლისის დაშვებას გარკვეული კატეგორიის საქმეებში, ან ინდივიდუალურ გარემოებათა გათვალისწინებით (2015 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის განმარტების შესახებ). კერძოდ, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფომ გაერთიანების მოსურნე ოჯახის წევრს ქვეყანაში შესვლაზე უარი არ უნდა უთხრას

ჯანმრთელობის გამო. ამ მიზეზით მოტივირებული უარი დასაშვებია მხოლოდ კონკრეტულ შემთხვევებში, როდესაც დაავადება იმდენად მძიმეა, რომ საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ ჯანმრთელობას. ეს მოიცავს დაავადებებს, რომლებიც საჭიროებს კარანტინს და გათვალისწინებულია ჯანდაცვის მსოფლიო ორგანიზაციის ჯანმრთელობის საერთაშორისო რეგულაციებით (1969), ან სხვა სერიოზულ გადამდებ და ინფექციურ დაავადებებს (მაგ: ტუბერკულოზი ან სიფილისი). შესვლაზე უარი შეიძლება გამართლდეს ნარკოტიკებზე მძიმე დამოკიდებულებით ან ფსიქიკური დაავადებით, თუმცა მხოლოდ ინდივიდუალურ შემთხვევებში, როცა შესაბამისი ორგანო დაადგენს, რომ დაავადება ან მდგომარეობა საფრთხეს უქმნის საზოგადოებრივ წესრიგსა და უსაფრთხოებას. ამასთან, ის შემოსავალი ან საცხოვრებელი პირობები, რომლებსაც ითხოვს სახელმწიფო მხარე ოჯახის ან ოჯახის წევრის ჩამოსაყვანად, არ უნდა იყოს იმდენად შემზღვეველი, რომ ხელს უშლიდეს ოჯახის გაერთიანებას, ხოლო სოციალური სარგებელი გასათვალისწინებელია იმ შრომითი მიგრანტის შემოსავლის გამოანგარიშებისას, რომელმაც ოჯახის გაერთიანება მოითხოვა (2011 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის განმარტების შესახებ).

კომიტეტმა 2017 წლის დასკვნებში მიუთითა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა ქარტიას არ შეესაბამებოდა, ვინაიდან არ იყო დადგენილი, რომ სახელმწიფო მაქსიმალურად უწყობს ხელს შრომით მიგრანტთა ოჯახების გაერთიანებას. კერძოდ, კომიტეტმა აღნიშნა, რომ ჯანმრთელობასთან, შემოსავალთან, საცხოვრებელსა და ბინადრობის ხანგრძლივობასთან დაკავშირებული მოთხოვნები იმდენად შემზღვეველია, რომ შეიძლება ხელი შეუშალოს ოჯახის გაერთიანებას. ანგარიში მეტწილად იმეორებს ინფორმაციას, რომელიც კომიტეტმა უკვე შეაფასა და მისი კითხვის საპასუხოდ არ განმარტავს, თუ რომელ დაავადებებს განსაზღვრავს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრო ნებართვის მინიჭების შემაფერხებელ გარემოებებად. თუმცა, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ ოჯახის გაერთიანების არცერთ მოთხოვნაზე არ თქმულა უარი ჯანმრთელობის მდგომარეობის მოტივით. დოკუმენტი არ ადასტურებს, რომ სახელმწიფო ითვალისწინებს სოციალურ სარგებელს იმ პირის შემოსავლის გამოანგარიშებისას, რომელმაც ითხოვა ბინადრობის ნებართვა ოჯახის წევრისთვის (შემოსავალთან დაკავშირებული მოთხოვნა ორჯერ აღემატება საარსებო მინიმუმს); ასევე არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია საცხოვრებელთან დაკავშირებულ მოთხოვნაზე. კომიტეტი იმეორებს დასკვნას არსებული ვითარების შეუსაბამობაზე.

წინა დასკვნებში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა თხოვნით, რომ განემარტა ის პროცედურა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესი, რომლითაც ფასდება, უქმნის თუ არა სახელმწიფო და/ან საზოგადოებრივ უსაფრთხოებას რისკებს ბინადრობის ნებართვის გაცემა ოჯახის წევრზე; კერძოდ, რა საკითხებია გათვალისწინებული ასეთი გადაწყვეტილების მიღების დროს და რომელი კრიტერიუმები გამოიყენება რისკების შეფასებისას. ანგარიში ამ საკითხს არ ეხება. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფომ უნდა აჩვენოს არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა ქარტიასთან. თუმცა, ინფორმაციის კვლავაც არარსებობის გამო, კომიტეტი ასკვნის, რომ ვითარება არ შეესაბამება ქარტიას.

ანგარიში ადასტურებს, რომ მიგრანტის ოჯახის წევრებისთვის არ მოქმედებს რაიმე მოთხოვნები ენობრივი ან ინტეგრაციის ტესტის ჩაბარებაზე საქართველოში შესვლამდე ან შესვლის შემდეგ.

და ბოლოს, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ მას შემდეგ, რაც შრომითი მიგრანტის ოჯახის წევრი ისარგებლებს ოჯახის გაერთიანების უფლებით და შრომით მიგრანტს შეუერთდება სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, მათ უნდა ჰქონდეთ ამ ტერიტორიაზე დარჩენის დამოუკიდებელი უფლება (დასკვნები XVI-1 (2002), მე-19 მუხლის მერვე პუნქტი, ნიდერლანდები). კომიტეტმა იკითხა, ასე ხდება თუ არა საქართველოში. ანგარიშის თანახმად, ოჯახის წევრთა ბინადრობის ნებართვა დამოუკიდებელია შრომითი მიგრანტის ქვეყანაში დარჩენის უფლებაზე. ამრიგად, კომიტეტი თვლის, რომ ამ მხრივ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მოთხოვნებს.

დაცვის საშუალებები

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ოჯახის გაერთიანების უფლებაზე დაწესებული შეზღუდვის მიმართ უნდა მოქმედებდეს გასაჩივრების ან კონტროლის მექანიზმი, რომელიც უზრუნველყოფს საქმის ინდივიდუალურ გარემოებათა განხილვის შესაძლებლობას, პროპორციულობისა და გონივრულობის პრინციპების შესაბამისად (2015 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტის ინტერპრეტაციის შესახებ).

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტი აღნიშნავდა, რომ ადმინისტრაციულ ან სასამართლო ორგანოში გასაჩივრების შესაძლებლობა ხელმისაწვდომი იყო ოჯახის გაერთიანების საქმეებში. თუმცა, კომიტეტმა ასევე მოითხოვა ინფორმაცია და სტატისტიკური მონაცემები, რომლებიც შეეხება ბინადრობის ნებართვის მინიჭებას ოჯახის გაერთიანების საფუძველზე. ანგარიში ამ მოთხოვნას არ აკმაყოფილებს.

კომიტეტი მიუთითებს თავის კითხვებზე და ხაზს უსვამს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი ამომწურავი ინფორმაცია, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მეექვსე პუნქტს, ვინაიდან:

- არ დადგენილა, რომ სახელმწიფო მაქსიმალურად უწყობს ხელს შრომით მიგრანტთა გაერთიანებას ოჯახებთან;
- შრომით მიგრანტთა ოჯახის წევრებს არ ენიჭებათ ქვეყანაში დარჩენის დამოუკიდებელი უფლება, ოჯახის გაერთიანების უფლებით ისარგებლობის შემდეგ.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 7 - თანასწორობა სასამართლო პროცესებთან დაკავშირებით

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოებმა უნდა უზრუნველყონ მიგრანტთა წვდომა სასამართლოებზე, ადვოკატებსა და იურიდიულ დახმარებაზე იმ პირობებით, რომლებითაც სარგებლობენ მოქალაქეები (2015 წლის დასკვნები, სომხეთი).

კომიტეტი ასევე აღნიშნავს, რომ ნებისმიერ შრომით მიგრანტს, რომელიც კანონიერად ცხოვრობს ან მუშაობს სახელმწიფოს ტერიტორიაზე, ჩართულია სამართლებრივ ან ადმინისტრაციულ წარმოებაში და არ ჰყავს თავისი არჩეული ადვოკატი, უნდა განემარტოს, რომ აქვს ადვოკატის ყოლის უფლება. თუ მართლმსაჯულების ინტერესები მოითხოვს ადვოკატის ყოლას და შრომით მიგრანტს არ აქვს ამის ფინანსური შესაძლებლობა, იგი უზრუნველყოფილი უნდა იყოს ადვოკატის უფასო მომსახურებით, სწორედ ისე, როგორც ხდება მოქალაქეების შემთხვევაში, ან როგორც ამას ევროპის სოციალური ქარტია მოითხოვს. მართლმსაჯულების ინტერესების შესაბამისად, შრომით მიგრანტს უნდა ჰქონდეს თარჯიმნის უფასო დახმარებით სარგებლობის საშუალებაც, თუ იგი ვერ საუბრობს, ან არ ესმის სახელმწიფო ენა, რომელიც გამოიყენება სამართალწარმოებაში. მას ასევე უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა, რომ თარჯიმანს ათარგმნინოს ყველა საჭირო დოკუმენტი. იურიდიული დახმარება უნდა ვრცელდებოდეს სავალდებულო წინასასამართლო წარმოებაზეც (2011 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მეშვიდე პუნქტის განმარტების შესახებ).

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ ანგარიშის თანახმად, მიგრანტებზე ვრცელდება იგივე კრიტერიუმები, რაც გათვალისწინებულია მოქალაქეებისთვის. შესაბამისად, მათ შეუძლიათ, ისარგებლონ იურიდიული დახმარებით, თუ ამას მართლმსაჯულების ინტერესები მოითხოვს. კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: მოიცავდა თუ არა დახმარება თარჯიმნის მომსახურებასაც, თუ მოპასუხეს/ზრალდებულს არ ესმოდა სამართალწარმოების ენა? ანგარიში ამ საკითხზე ინფორმაციას არ შეიცავს.

კომიტეტი იმეორებს დასმულ კითხვას და მიიჩნევს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი საჭირო ინფორმაცია, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

დასკვნა

მოთხოვნილი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს დასკვნის გაკეთებისგან.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტების და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე
პუნქტი 8 - გარანტიები დეპორტაციასთან მიმართებით

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ზოგადი პრინციპები

კომიტეტის განმარტებით, მე-19 მუხლის მერვე პუნქტი სახელმწიფოებს ავალდებულებს, რომ კანონით აკრძალონ მათ ტერიტორიაზე კანონიერად მცხოვრებ მიგრანტთა გაძევება, გარდა იმ შემთხვევისა, როცა ისინი საფრთხეს უქმნიან ეროვნულ უსაფრთხოებას ან მოქმედებენ საზოგადოებრივი ინტერესის ან მორალის საწინააღმდეგოდ (დასკვნები VI (1979), კვიპროსი). გაძევების ღონისძიება ვერ იქნება ქარტიის შესაბამისი, თუ არ ეფუძნება სასამართლოს ან სასამართლო ორგანოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას, ან ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილებას, რომელიც ექვემდებარება სასამართლო კონტროლს. გაძევების გადაწყვეტილება შეიძლება მიიღონ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ პირს, რომელსაც ბრალად ედება მძიმე სისხლისსამართლებრივი დანაშაული, დამნაშავედ ცნობენ, ან იგი მონაწილეობდა საქმიანობაში, რომელიც მნიშვნელოვან რისკს უქმნის ეროვნულ უსაფრთხოებას, საზოგადოებრივ ინტერესსა ან მორალს. ასეთ შემთხვევებში, გაძევების გადაწყვეტილება უნდა იყოს პროპორციული და ითვალისწინებდეს უცხო ქვეყნის მოქალაქის ქცევის ყველა ასპექტს, ასევე, სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მისი ყოფნის ხანგრძლივობასა და შესაბამის გარემოებებს. გაძევების პროპორციულობის დასადგენად, გასათვალისწინებელია პირის კავშირები როგორც მიმღებ, ისე წარმოშობის ქვეყანასთან, და იმ ოჯახური ურთიერთობების სიმტკიცე, რომელიც ამ პერიოდში ჩამოაყალიბა. ყველა უცხოელ მიგრანტს, რომელსაც ჩაბარდა გაძევების გადაწყვეტილება, უნდა ჰქონდეს სასამართლოში ან სხვა დამოუკიდებელ ორგანოში გასაჩივრების უფლება (განცხადება მე-19 მუხლის მერვე პუნქტის განმარტების შესახებ, 2015 წლის დასკვნები).

დეპორტაციასთან დაკავშირებული გარანტიები

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა შეაფასა სამართლებრივი ჩარჩო, რომელიც არეგულირებს უცხო ქვეყნის მოქალაქეთა გაძევებას და დაადგინა, რომ იგი შეესაბამება ქარტიას. წარმოდგენილი ინფორმაციის თანახმად, ამ სამართლებრივ ჩარჩოში რაიმე ცვლილებები არ შესულა.

კომიტეტის დეტალურ კითხვებზე პასუხად, რომლებიც შეეხებოდა კანონის პრაქტიკაში განმარტებას, აღნიშნულია, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქის გაძევებაზე გადაწყვეტილების მიღებისას სასამართლოები ითვალისწინებენ ყველა ინდივიდუალურ ასპექტს, ქარტიის მე-19 მუხლის მერვე პუნქტის მოთხოვნათა შესაბამისად. კერძოდ, ჯანმრთელობის პოტენციური რისკის შემთხვევებში, უცხო ქვეყნის მოქალაქე არ ჩაითვლება საზოგადოებრივი წესრიგისთვის საფრთხის შემქმნელად, თუკი შესაბამის მკურნალობას დათანხმდება. და ბოლოს, ანგარიში ადასტურებს, რომ გაძევების გადაწყვეტილების გასაჩივრება შესაძლებელია

ყველა შემთხვევაში, და შეიცავს შესაბამის სტატისტიკურ მონაცემებს.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მერვე პუნქტს.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 9 - შემოსავლებისა და დანაზოგების გადარიცხვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ეს დებულება სახელმწიფოებს ავალდებულებს, რომ არ დააწესონ გადაჭარბებული შეზღუდვები მიგრანტთა უფლებაზე, გადარიცხონ შემოსავლები და დანაზოგი როგორც მასპინძელ ქვეყანაში ყოფნისას, ისე მასპინძელი ქვეყნის დატოვების შემდეგ (დასკვნები XIII-1 (1993), საბერძნეთი).

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ანგარიშის თანახმად, სიტუაცია არ შეცვლილა ისე, რომ ქარტიის შესაბამისად ჩაითვალოს (2015 წლის დასკვნები).

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებს განცხადებაზე მე-19 მუხლის მეცხრე პუნქტის განმარტების შესახებ (2011 წლის დასკვნები) და ხაზს უსვამს, რომ შემოსავლებისა და დანაზოგის გადარიცხვის უფლება მოიცავს შრომით მიგრანტთა მოძრავი ქონების გადაცემის უფლებასაც. კომიტეტმა იკითხა: მოქმედებს თუ არა ამ მხრივ რაიმე შეზღუდვები? ვინაიდან ანგარიში არ შეიცავს რაიმე ინფორმაციას აღნიშნულ საკითხზე, კომიტეტი იმეორებს კითხვას და ხაზგასმით აღნიშნავს, რომ თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი ამომწურავი ინფორმაცია ამ საკითხზე, არ იარსებებს საფუძველი დასადგენად, რომ არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიას.

დასკვნა

მოთხოვნილი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს დასკვნებისგან.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 10 - თვითდასაქმებულთა თანაბარი მოპყრობა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ანგარიშში წარმოდგენილ ინფორმაციაზე დაყრდნობით, კომიტეტი აღნიშნავს, რომ კანონი არ ითვალისწინებს დასაქმებულ და თვითდასაქმებულ მიგრანტთა დისკრიმინაციულ მოპყრობას მე-19 მუხლით გარანტირებულ უფლებებთან მიმართებით.

ამავდროულად, მე-19 მუხლის რომელიმე პუნქტთან შეუსაბამობის დადგენას, ჩვეულებრივ, მოჰყვება ამავე მუხლის მეათე პუნქტთან შეუსაბამობის დადგენაც, ვინაიდან გარემოებები, რომელთა საფუძველზეც ეს განისაზღვრა, თვითდასაქმებულებზეც ვრცელდება. ეს ასეა, თუ არ იკვეთება განსხვავებული ან დისკრიმინაციული მოპყრობა.

კომიტეტმა დაადგინა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება მე-19 მუხლის პირველ, მეოთხე, მეექვსე და მეთერთმეტე პუნქტებს. ამგვარად, იმავე მიზეზებზე დაყრდნობით, რომლებიც წარმოდგენილია დასკვნებში ზემოაღნიშნული მუხლების შესახებ, კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მეათე პუნქტს.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მეათე პუნქტს, ვინაიდან გარემოებები, რომელთა საფუძველზეც დადგინდა მე-19 მუხლის პირველ, მეოთხე, მეექვსე და მეთერთმეტე პუნქტებთან შეუსაბამობა, ვრცელდება თვითდასაქმებულ მიგრანტებზეც.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 11 - მიმღები ქვეყნის სახელმწიფო ენის სწავლება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი აღნიშნავს, რომ მიმღები ქვეყნის სახელმწიფო ენის სწავლება ის ძირითადი საშუალებაა, რომლითაც მიგრანტებსა და მათ ოჯახებს შეუძლიათ ინტეგრაცია დასაქმების სფეროში და, ზოგადად, საზოგადოებაში. სახელმწიფოებმა უნდა წახალისონ სახელმწიფო ენის სწავლება სკოლის ასაკის ბავშვებისთვის, ასევე, თავად მიგრანტებისა და მათი ოჯახის წევრებისთვის, რომლებიც სკოლის ასაკის აღარ არიან (2002 წლის დასკვნები, საფრანგეთი).

მე-19 მუხლის მე-11 პუნქტის თანახმად, სახელმწიფოებმა ხელი უნდა შეუწყონ სახელმწიფო ენის სწავლებას სამუშაო ადგილზე, არაკომერციული ორგანიზაციების სექტორსა ან საჯარო დაწესებულებებში (მაგ: უნივერსიტეტებში). იგი მიიჩნევს, რომ [სახელმწიფო ენის სწავლაში] მნიშვნელოვანი გადასახადის გადახდა არ შეესაბამება ქარტიას. ქვეყნებს მოეთხოვებათ სახელმწიფო ენის სწავლების უფასო კურსების უზრუნველყოფა, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ისინი არ იქნება ხელმისაწვდომი ბევრი მიგრანტისთვის (2011 წლის დასკვნები, ნორვეგია).

მასპინძელი ქვეყნის ენა ავტომატურად ისწავლება დაწყებით და საშუალო სკოლებში და გათვალისწინებულია სკოლის სასწავლო პროგრამებში, თუმცა ეს არ კმარა მე-19 მუხლის მე-11 პუნქტით დადგენილ მოვალეობათა შესასრულებლად. კომიტეტი აღნიშნავს, რომ სახელმწიფოებმა განსაკუთრებული ძალისხმევა უნდა გაიღონ, რათა დამატებით დაეხმარონ იმ იმიგრანტთა ბავშვებს, რომელთაც დაწყებით სკოლაში თავიდანვე არ უვლიათ და ჩამორჩებიან კლასელებს, რომლებიც ქვეყნის მოქალაქეები არიან (2002 წლის დასკვნები, საფრანგეთი).

კომიტეტმა 2017 წლის დასკვნებში კიდევ ერთხელ მოითხოვა ინფორმაცია იმ პროგრამებზე, რომლებიც შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახებისათვის სახელმწიფო ენის სწავლებას ისახავს მიზნად, კერძოდ, იკითხა: რის საფუძველზე აქვთ უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს სახელმწიფო ენის სწავლის უფლება? გათვალისწინებულია თუ არა შრომით მიგრანტთა ბავშვებისთვის სპეციალური გაკვეთილები, გაკვეთილები სასწავლო პროგრამის მიღმა (extra curriculum), ანდა დახმარების სხვა ფორმები, რათა შეძლონ ენის სწავლა და სრულფასოვანი მონაწილეობა განათლებაში? რომელი კურსებია ხელმისაწვდომი ზრდასრულ მიგრანტთათვის სწავლაში დასახმარებლად და რა ხარჯებს უკავშირდება ისინი? კომიტეტმა მოითხოვა დამატებითი დეტალები ენის კურსებზე, რომლებიც ტარდება პროფესიული განათლების დაწესებულებებსა და საჯარო ადმინისტრირების სკოლებში; ასევე, დასტური, რომ უცხო ქვეყნის მოქალაქეებს შეუძლიათ ასეთ კურსებზე უფასოდ დასწრება.

კომიტეტმა ასევე აღნიშნა, რომ საერთაშორისო დაცვით მოსარგებლე მიგრანტთა შვილები მონაწილეობენ ენის კურსებში და იკითხა: შეუძლიათ თუ არა ქართული ენის სპეციალურ

კურსებზე უფასოდ დასწრება იმ შრომით მიგრანტთა შვილებს, რომლებიც საქართველოში ჩამოვიდნენ ქართული ენის ცოდნის გარეშე და არ არიან ლტოლვილები, თავშესაფრის მაძიებლები და ა.შ., რათა შეძლონ თანატოლებთან სწრაფი ინტეგრირება სკოლასა და საზოგადოებაში?

ანგარიშის თანახმად, საქართველო ახორციელებს ქართული ენის სწავლების პროგრამას იმ პირებისთვის, რომლებიც საერთაშორისო დაცვის ქვეშ არიან. ამასთან, 2010 წლიდან იგი მხარს უჭერს უნივერსიტეტში სწავლების მოსურნე ეთნიკურ უმცირესობათა წარმომადგენლებს განათლების მიღებაში, ხოლო წარმატებულ კანდიდატებს (ყოველწლიურად - 200 სტუდენტს) შეუძლიათ, გაიარონ ქართული ენის ერთწლიანი ინტენსიური კურსი. ამასთან, ონლაინრესურსები (სახელმძღვანელოები, თვითშეფასების ტესტები და აუდიოლექსიკონი) ხელმისაწვდომია 27,000 მომხმარებლისთვის.

კომიტეტი მიიჩნევს, რომ ანგარიშში არ არის წარმოდგენილი ინფორმაცია, რომელიც აუცილებელია მე-19 მუხლის მეთერთმეტე პუნქტით გათვალისწინებულ მოვალეობათა შესრულების შესაფასებლად: კერძოდ, მონაცემები შრომით მიგრანტთა შვილების სახელმწიფო ენაში მომზადებასა და დახმარებაზე, ასევე, კურსებზე, რომლებიც ხელმისაწვდომია ყველა ზრდასრული მიგრანტისთვის (და არა მხოლოდ საერთაშორისო დაცვის ქვეშ მყოფ პირთათვის). ონლაინრესურსების მომხმარებელთა რაოდენობა, რომელთაც სურთ ქართული ენის, როგორც უცხო ენის შესწავლა, მიუთითებს, რომ უცხოელებს შორის მაღალია მოთხოვნა სახელმწიფო ენის შესწავლაზე. კომიტეტი ითხოვს, რომ მომდევნო ანგარიშში ამომწურავი ინფორმაცია იყოს წარმოდგენილი ამ საკითხებზე და პასუხი გაეცეს კომიტეტის კონკრეტულ კითხვებს. მანამდე კი კომიტეტი მიიჩნევს, რომ საქართველომ ვერ აჩვენა არსებული მდგომარეობის შესაბამისობა ქარტიასთან.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მე-11 პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ სახელმწიფო სათანადოდ უჭერს მხარს და უწყობს ხელს სახელმწიფო ენის სწავლებას შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახის წევრებისთვის.

მუხლი 19 - შრომითი მიგრანტებისა და მათი ოჯახების უფლება დაცვასა და დახმარებაზე

პუნქტი 12 - მიგრანტებისთვის მშობლიური ენის სწავლება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში. იგი აღნიშნავს, რომ კომიტეტის პრეცედენტული სამართლის თანახმად, სახელმწიფოებმა მაქსიმალურად უნდა დაუჭირონ მხარი და შეუწყონ ხელი სკოლებსა ან სხვა სტრუქტურებში (მაგ: არაკომერციული ასოციაციები) იმ ენების სწავლებას, რომლებიც ყველაზე მეტად არის გავრცელებული სახელმწიფოს ტერიტორიაზე მყოფ მიგრანტებს შორის. პრაქტიკული თვალსაზრისით, სახელმწიფოებმა მხარი უნდა დაუჭირონ და ხელი შეუწყონ მშობლიური ენის სწავლებას, თუ მაღალია იმ მიგრანტ ბავშვთა რაოდენობა, რომლებიც დაინტერესებულნი არიან ასეთი სწავლებით (2011 წლის დასკვნები, განცხადება მე-19 მუხლის მე-12 პუნქტის განმარტების შესახებ).

კომიტეტმა 2015 წლის დასკვნებში თავი შეიკავა ამ საკითხზე დასკვნის გაკეთებისგან, რადგან არ იყო ხელმისაწვდომი ინფორმაცია, რომელიც საჭიროა დასადგენად, რამდენად დამაკმაყოფილებელია სახელმწიფოს საქმიანობა ამ მიმართულებით. ანგარიში ადასტურებს, რომ საქართველოში არსებობს სახელმწიფოს მიერ დაფინანსებული უცხოენოვანი სკოლები, რომლებიც უმცირესობათა ყველაზე დიდ ჯგუფებს ასწავლიან რამდენიმე ენას: რუსული, უკრაინული, სომხური, აზერბაიჯანული, ინგლისური და სხვა. ანგარიშში წარმოდგენილია სტატისტიკური მონაცემები და განმარტებები ამ სკოლების ორგანიზაციულ მოწყობაზე. კომიტეტს ესმის, რომ შრომით მიგრანტთა ბავშვებს აქვთ წვდომა მრავალენოვან განათლებაზე, და მომდევნო ანგარიშში ითხოვს უფრო დეტალურ ინფორმაციას, თუ რა ნაბიჯები გადადგა მთავრობამ მრავალენოვანი განათლების ხელშესაწყობად.

კომიტეტმა ვერ შეძლო, სრულყოფილად შეეფასებინა, რამდენად აკმაყოფილებს არსებული მდგომარეობა მე-19 მუხლის მე-12 პუნქტის მოთხოვნებს, რადგან საქართველოს მთავრობას არ წარმოუდგენია ინფორმაცია ქვემოთ ჩამოთვლილ საკითხებზე:

- რა დამატებითი საგანმანათლებლო პროგრამები არსებობს უცხო ენების შესასწავლად;
- შრომით მიგრანტთა ბავშვებისთვის მშობლიური ენის გაკვეთილების ხელმისაწვდომობა სკოლის სისტემის გარეთ;
- სხვა ორგანოები (მაგ: ადგილობრივი ასოციაციები, კულტურული ცენტრები ან კერძო ინიციატივები), რომლებიც შრომით მიგრანტთა ბავშვებს მშობლიურ ენას ასწავლიან;
- არასამთავრობო ორგანიზაციები, რომლებიც მიგრანტებს თავიანთ ენას ასწავლიან (არსებობის შემთხვევაში), და იღებენ თუ არა ეს ორგანიზაციები მხარდაჭერას.

თუ მომდევნო ანგარიშში არ იქნება წარმოდგენილი მოთხოვნილი ინფორმაცია, არსებულ მონაცემებზე დაყრდნობით, კომიტეტი ვერ შეძლებს დადგენას, რომ მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის მე-19 მუხლის მე-12 პუნქტს.

დასკვნა

მოთხოვნილი ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს დასკვნებისგან.

მუხლი 27 - ოჯახური ვალდებულებების მქონე მუშაკთა თანაბარი შესაძლებლობებისა და თანაბარი მოპყრობის უფლება

პუნქტი 1 - შრომით ცხოვრებაში მონაწილეობა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

დასაქმება, პროფესიული ორიენტაცია და მომზადება

2017 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტი მიუთითებდა, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის 27-ე მუხლის პირველ პუნქტს, ვინაიდან არ იყო დადგენილი იმ სამსახურების არსებობა, რომლებიც უზრუნველყოფს პროფესიულ ორიენტაციას, მომზადებასა და გადამზადებას ოჯახური ვალდებულებების მქონე დასაქმებულთათვის.

ანგარიშის თანახმად, მთავრობამ მიიღო ეროვნული სტრატეგია და 2013-2014 და 2015-2018 წლების სამოქმედო გეგმები, პროფესიული მომზადებისა და პროფესიული ინტეგრაციის შეთავაზებათა მოსამზადებლად. 2013 წელს პროგრამების დეპარტამენტში შეიქმნა სტრუქტურული განყოფილება, რომელიც მხარს უჭერდა დასაქმების ხელშეწყობაზე მიმართულ აქტივობებს (საშუამავლო სერვისები, კონსულტაცია და ტრენინგი დასაქმების მაძიებელთათვის, დამხმარე ტექნოლოგიური საშუალებები და ა.შ.).

ანგარიშის თანახმად, შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს სოციალური მომსახურების სააგენტომ დაწერა პროგრამა, რომლის მიზანია: ხელი შეუწყოს დასაქმების ინიციატივების შემუშავებას, შრომის ბაზრის აქტიურ პოლიტიკასა და დასაქმების მხარდამჭერ სერვისებს. პროგრამა ემსახურება შემდეგ ამოცანებსაც: შრომის ბაზრის მართვის საინფორმაციო სისტემის გაფართოება (შეიქმნა 2013 წელს); ინდივიდუალური და ჯგუფური კონსულტაციების ჩატარება მუნიციპალური შრომის ბაზრის შესახებ; საშუამავლო სერვისების შექმნა და ხელშეწყობა; პროფესიული კონსულტაციისა და კარიერის დაგეგმვის სერვისების, ასევე, მოწყვლადი ჯგუფების დასაქმების მექანიზმების შემუშავება და დაწერვა მუნიციპალურ დონეზე. პროგრამა მოიცავს დამსაქმებლის ცნობიერების ასამაღლებელ ღონისძიებებსაც, რომლებიც გატარდება დასაქმების ფორუმების მეშვეობით. ასეთი ფორუმების მიზანია პირდაპირი კონტაქტის დამყარება, ერთი მხრივ, დამსაქმებელსა და დასაქმების მაძიებელს და, მეორე მხრივ, მედიის წარმომადგენლებსა და საჯარო დაინტერესებულ მხარეებს (არასამთავრობო ორგანიზაციები, სოციალური პარტნიორები, დასაქმების სააგენტოები) შორის, კერძოდ, დასაქმების ტრენინგებისა და სემინარების მეშვეობით.

რაც შეეხება პროფესიულ კონსულტაციას, ანგარიშის თანახმად, „უწყვეტი პროფესიული კონსულტირებისა და კარიერის დაგეგმვის საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი მომსახურების განვითარების კონცეფციისა და მისი განხორციელების 2015-2017 წლების სამოქმედო გეგმა“, დამტკიცებული 2014 წლის 26 დეკემბრის N721 დადგენილებით, მიზნად ისახავს, ქვეყნის მასშტაბით შეიქმნას უწყვეტი პროფესიული კონსულტირებისა და კარიერის დაგეგმვის

საყოველთაოდ ხელმისაწვდომი სერვისები. ამასთან, 2015 წლის 30 დეკემბრის N676 ბრძანება განსაზღვრავს სტანდარტს პროფესიული კონსულტირებისა და კარიერის დაგეგმვის მომსახურების სრულყოფილი სერვისისთვის, ასევე, ამ სერვისებთან დაკავშირებულ ძირითად მოთხოვნებს, რაც შესაძლებელს ხდის სტანდარტული სერვისების მიწოდებას სხვადასხვა მიმწოდებლის მიერ.

რაც შეეხება პროფესიული მომზადების პროგრამას, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ 2015 წელს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტრომ დაიწყო მომზადების, გადამზადებისა და კვალიფიკაციის ამაღლების პროგრამა, რომლის მიზანია დასაქმების ბაზარზე სამუშაოს მაძიებელთა კონკურენტუნარიანობის გაუმჯობესება.

კომიტეტი აღნიშნავს, რომ ანგარიშში წარმოდგენილია შესაბამისი რიცხვები. თუმცა, იგი არ შეიცავს ინფორმაციას იმ სპეციალურ ღონისძიებებზე, რომლებიც განკუთვნილია ოჯახური ვალდებულებების მქონე დასაქმების მაძიებლებისთვის. შესაბამისად, კომიტეტი საქართველოს მთავრობას მიმართავს თხოვნით, მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია, არსებობს თუ არა სამუშაოზე მოწყობის სერვისები, საინფორმაციო პროგრამები ან პროფესიული მომზადების შესაძლებლობები ოჯახური ვალდებულებების მქონე დასაქმებულთათვის. ამ ინფორმაციის მიღებამდე, კომიტეტი თავს იკავებს საკითხზე პოზიციის გამოხატვისგან.

დასაქმების პირობები, სოციალური უზრუნველყოფა

წინა დასკვნებში (2017 და 2015 წლების დასკვნები) კომიტეტი აღნიშნავდა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქართის 27-ე მუხლის პირველ პუნქტს, ვინაიდან არ იყო დადგენილი, რომ კანონმდებლობა ითვალისწინებდა სამსახურებრივი და პირადი ცხოვრების დაბალანსების ხელშეწყობას იმ პირთათვის, რომელთაც ოჯახური ვალდებულებები აქვთ. ანგარიშში ამ საკითხზე ინფორმაციას არ შეიცავს. შესაბამისად, კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება 27-ე მუხლის პირველ პუნქტს. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას კიდევ ერთხელ მიმართავს თხოვნით, მომდევნო ანგარიშში წარმოადგინოს ინფორმაცია იმ დებულებებზე, რომლებიც გათვალისწინებულია სამუშაო პირობების შესახებ კანონმდებლობით და/ან კოლექტიური შეთანხმებებით, რომლებმაც შეიძლება ხელი შეუწყოს სამსახურებრივი და პირადი ცხოვრების დაბალანსებას (მაგ: მუშაობა ნახევარ განაკვეთზე, შინიდან, ან მოქნილი სამუშაო საათებით).

წინა დასკვნებში კომიტეტი ასევე მიუთითებდა შეუსაბამობაზე, ვინაიდან არ იყო დადგენილი, რომ დეკრეტულ შვებულებაში მყოფი დასაქმებულები ინარჩუნებდნენ სოციალური უზრუნველყოფის უფლებებს. ანგარიშის თანახმად, საყოველთაო ჯანდაცვის პროგრამა, რომელიც 2013 წელს განხორციელდა, არ ითვალისწინებს რაიმე შეზღუდვებს ისეთი კუთხით, როგორცაა ჯანდაცვის სერვისების გამოყენება ოჯახური ვალდებულებების გამო შვებულებაში მყოფ დასაქმებულთა მიერ. კომიტეტი საქართველოს მთავრობას

მიმართავს თხოვნით: მომდევნო ანგარიშში მეტი ინფორმაცია წარმოადგინოს ამ საკითხზე. მანამდე კი კომიტეტი თავს იკავებს პოზიციის გამოხატვისგან.

2015 და 2011 წლების დასკვნებში კომიტეტმა საქართველოს მთავრობას მიმართა კითხვით: გათვალისწინებულია თუ არა არყოფნის პერიოდები პენსიის უფლების განსაზღვრისა და რაოდენობის გამოანგარიშებისას. მოთხოვნილი ინფორმაციის არარსებობის პირობებში, კომიტეტი იმეორებს თავის მოთხოვნას და აღნიშნავს: თუ მომდევნო ანგარიშში მთავრობა არ წარმოადგენს საჭირო ინფორმაციას, კომიტეტს არ ექნება საფუძველი დასადგენად, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქარტიის 27-ე მუხლის პირველ პუნქტს.

ბავშვთა დღის განმავლობაში მოვლის სამსახურები და ბავშვების მოვლის სხვა დაწესებულებები

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტი აღნიშნავდა, რომ ბავშვები არამოგებიანი იურიდიული დაწესებულებებია. სკოლამდელ დაწესებულებათა მართვის ორგანო პასუხისმგებელია დაფინანსებასა და საგანმანათლებლო პროგრამაზე და მონაწილეობს საბავშვო ბავშვების ფუნქციონირების ყველა ეტაპზე. სკოლამდელი განათლება სრულად დეცენტრალიზებულია. ასეთი საგანმანათლებლო დაწესებულების დაფინანსებასა და ფუნქციონირებაზე პასუხისმგებელია ადგილობრივი თემი. ანგარიში არ შეიცავს ახალ ინფორმაციას. კომიტეტს სურს განახლებული ინფორმაციის მიღება სკოლამდელ დაწესებულებებზე.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის 27-ე მუხლის პირველი პუნქტის მოთხოვნებს, ვინაიდან კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს სამსახურებრივი და პირადი ცხოვრების დაბალანსების ხელშეწყობას იმ პირთათვის, რომელთაც ოჯახური ვალდებულებები აქვთ.

მუხლი 27 - ოჯახური ვალდებულებების მქონე მუშაკთა თანაბარი შესაძლებლობებისა და თანაბარი მოპყრობის უფლება

პუნქტი 2 - მშობლის (დეკრეტული) შვებულება

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

2017 და 2015 წლების დასკვნებში კომიტეტი აღნიშნავდა, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამებოდა ქარტიის მე-7 მუხლის მეორე პუნქტს, ვინაიდან არ დადგენილა, რომ მამებს ჰქონდათ უფლება, ნაწილობრივ მაინც ესარგებლათ დეკრეტული შვებულებით (შვებულება ბავშვის მოვლის გამო), რომელიც ინდივიდუალურია და სხვას არ გადაეცემა. ამასთან, არ დადგენილა ისეთი სისტემების არსებობა (სოციალური უზრუნველყოფის ან სოციალური დახმარების სქემები), რომლებიც ითვალისწინებს დეკრეტული შვებულების (183 დღის შემდეგ) ან ბავშვის მოვლასთან დაკავშირებული დამატებითი შვებულების ანაზღაურებას.

2017 წლის დასკვნებში კომიტეტმა იკითხა: მოიცავდა თუ არა შრომის კოდექსის 27-ე მუხლი დეკრეტულ შვებულებას როგორც დედების, ისე მამებისთვის (730 დღემდე), და თუ მოიცავდა, მისი რა ნაწილი იყო გათვალისწინებული მამებისთვის? ანგარიში პასუხს არ სცემს ამ საკითხს. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს კითხვას.

წინა დასკვნებში კომიტეტმა იკითხა: აქვთ თუ არა უფლება მამებს, ნაწილობრივ მაინც ისარგებლონ დეკრეტული შვებულებით, რომელიც ინდივიდუალურია და არ გადაეცემა სხვას (როგორც კერძო, ისე საჯარო სექტორში)? ანგარიში არ შეიცავს ინფორმაციას ამ საკითხზე. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს კითხვას და ადგენს, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის 27-ე მუხლის მე-2 პუნქტს, რადგან მამებს არ აქვთ უფლება, ნაწილობრივ მაინც ისარგებლონ დეკრეტული შვებულებით, რომელიც ინდივიდუალურია და არ გადაეცემა სხვას.

კომიტეტის ერთ-ერთ კითხვაზე პასუხად, ანგარიში აღნიშნავს, რომ საჯარო სამსახურის შესახებ კანონის თანახმად, საჯარო მოხელეებს (დედებს) უფლება აქვთ, ისარგებლონ დეკრეტული შვებულებით, რომლის ხანგრძლივობაც მაქსიმუმ 730 კალენდარული დღეა (მათივე მოთხოვნის საფუძველზე). ეს პერიოდი მოიცავს 183 ანაზღაურებად დღეს (200 ანაზღაურებადი დღე გართულებული ორსულობის გამო, ან ტყუპებზე მშობიარობის გამო). ყველა საჯარო მოხელეს უფლება აქვს, ისარგებლოს დეკრეტული შვებულებით, რომლის ხანგრძლივობაა 550 კალენდარული დღე (90 ანაზღაურებადი დღის ჩათვლით), თუ ბავშვის დედას არ უსარგებლია შვებულებით. კომიტეტს ესმის, რომ აღნიშნული 550 დღე უკავშირდება მხოლოდ ბავშვის შვილად აყვანას.

წინა დასკვნებში კომიტეტმა იკითხა: არსებობს თუ არა სისტემა (სოციალური უზრუნველყოფის ან დახმარების სქემები), რომელიც ითვალისწინებს დეკრეტული შვებულების (183 დღის შემდეგ) ან ბავშვის მოვლასთან დაკავშირებული დამატებითი

შვებულების ანაზღაურებას (შრომის კოდექსის 30-ე მუხლი)? ანგარიში ამ საკითხის შესახებ ინფორმაციას არ შეიცავს. შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს კითხვას და ადგენს, რომ არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის 27-ე მუხლის მეორე პუნქტს, რადგან არ არის შექმნილი სისტემა (სოციალური უზრუნველყოფის ან სოციალური დახმარების სქემები), რომელიც უზრუნველყოფს დეკრეტული შვებულების (183 დღის შემდეგ) ან ბავშვის მოვლასთან დაკავშირებული დამატებითი შვებულების ანაზღაურებას.

ანგარიში არ შეიცავს ინფორმაციას იმ ცვლილებებზე, რომლებიც უზრუნველყოფს კერძო სექტორში დასაქმებულ პირთა უფლებას, ისარგებლონ დეკრეტული შვებულებით (ორივე მშობლის შემთხვევაში). შესაბამისად, კომიტეტი იმეორებს ამ შეკითხვას.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა არ შეესაბამება ქარტიის 27-ე მუხლის მეორე პუნქტს, რადგან:

- მამებს არ აქვთ უფლება, ისარგებლონ დეკრეტული შვებულებით, რომელიც ინდივიდუალურია და არ გადაეცემა სხვა პირს;
- არ არის შექმნილი სისტემა, რომელიც უზრუნველყოფს დეკრეტული შვებულების (183 დღის შემდეგ) ან ბავშვის მოვლასთან დაკავშირებული დამატებითი შვებულების ანაზღაურებას.

მუხლი 27 - ოჯახური ვალდებულებების მქონე მუშაკთა თანაბარი შესაძლებლობებისა და თანაბარი მოპყრობის უფლება

პუნქტი 3 - ოჯახური ვალდებულებების გამო სამსახურიდან გათავისუფლების აკრძალვა

კომიტეტი ითვალისწინებს ინფორმაციას, რომელსაც შეიცავს საქართველოს მიერ წარმოდგენილი ანგარიში.

ოჯახურ ვალდებულებათა გამო სამსახურიდან გათავისუფლების აკრძალვის მდგომარეობა კომიტეტმა 2015 წლის დასკვნებში განიხილა. შესაბამისად, ამ ეტაპზე იგი განიხილავს ბოლოდროინდელ მოვლენებსა და დამატებით ინფორმაციას.

სამსახურიდან გათავისუფლებისგან დაცვა

2015 წლის დასკვნებში კომიტეტმა დაადგინა, რომ ოჯახური ვალდებულებების მქონე დასაქმებულები ადეკვატურად არიან დაცულნი სამსახურიდან გათავისუფლებისგან. ამავდროულად, მან საქართველოს მთავრობას მიმართა თხოვნით, წარმოედგინა ინფორმაცია ამ სფეროში ეროვნულ დონეზე მოქმედი კომპეტენტური სასამართლოების გადაწყვეტილებებზე.

პასუხად, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ 2013 წელს შრომის კოდექსში შეტანილი ცვლილებების შემდეგ (იხ. 2015 წლის დასკვნები), უზენაესმა სასამართლომ განიხილა მხოლოდ 1 საქმე, რომელიც შეეხებოდა დეკრეტულ პერიოდში სამსახურიდან განთავისუფლებას. მან დაადგინა, რომ სამსახურიდან გათავისუფლებაზე მიღებული გადაწყვეტილება დაუსაბუთებელი იყო.

დაცვის ეფექტიანი საშუალებები

კომიტეტის ერთ-ერთ კითხვაზე პასუხად, ანგარიშში აღნიშნულია, რომ კანონი არ ითვალისწინებს კომპენსაციის ზღვრულ ოდენობას დისკრიმინაციის საქმეებში.

დასკვნა

კომიტეტი ასკვნის, რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა შეესაბამება ქართის 27-ე მუხლს.